

Основни права на децата, разселени в ЕС след руската агресия в Украйна

България

Юни 2023

Изпълнител: Проект 1 / Център за изследване на
демокрацията

Автор(и): Димитър Марков, Мария Дойчинова

Бележка за отговорност

Този документ е изготвен по договор с Агенцията на Европейския съюз за основните права (FRA) като информационен материал за проекта „Основни права на децата, разселени в ЕС след руската агресия в Украйна“. Информацията и мненията, съдържащи се в документа, не отразяват непременно възгледите или официалната позиция на FRA. Документът се предоставя на обществеността само с цел прозрачност и достъп до информация и не представлява правен съвет или правно становище.

Съдържание

1.	Деца, бягащи от Украйна.....	4
1.1.	Данни за деца, бягащи от Украйна	4
1.2.	Престъпления срещу деца, бягащи от Украйна, и изчезнали деца	6
2.	Закрила на детето – правна, стратегическа рамка и налични процедури.....	7
2.1.	Отговорности на органите по закрила на детето.....	7
2.1.1.	Отделни деца, включително непридружени и разделени деца	7
2.1.2.	Деца, евакуирани от украински институции	10
2.2.	Гаранции и мерки за справяне с риска от насилие срещу деца, бягащи от Украйна 11	
2.2.1.	Гаранции за закрила на децата от престъпления	11
2.2.2.	Подкрепа за деца – жертви на престъпления	14
2.3.	Представителство на непридружени и разделени деца, бягащи от Украйна	15
2.3.1.	Пристигнали непридружени	15
2.3.2.	Пристигнали без родители, но с други членове на семейството, съседни или приятели на семейството	17
2.3.3.	Пристигнали в група от украинска институция или приемно семейство (със или без назначен законен представител).....	18
2.3.4.	Пристигнали в група по частна инициатива, като например футболни клубове (със или без назначен законен представител)	18
2.4.	Настаняване на непридружени и разделени деца, бягащи от Украйна	19
2.5.	Деца, евакуирани от украински институции	21
2.5.1.	Настаняване в институции.....	21
2.5.2.	Алтернативна грижа	21
2.5.3.	Мерки за закрила на деца, настанени в институции	21
2.5.4.	Достъп до местни услуги и подкрепа	21
2.6.	Достъпна за децата информация и механизми за осигуряване на участието на децата от Украйна.....	22
2.6.1.	Достъпна за децата информация	22
2.6.2.	Детско участие.....	23
3.	Достъп до социални права	24
3.1.	Достъп до здравеопазване	24
3.1.1.	Обхват на медицинските грижи за деца, бягащи от Украйна.....	24
3.1.2.	Предизвикателства при практическото осигуряване	28
3.1.3.	Психично здраве и психологическа подкрепа за деца, бягащи от Украйна....	31
3.2.	Достъп до образование.....	32

3.2.1. Видове училищно образование.....	32
3.2.2. Подкрепа за интеграция във формалната образователна система	36
3.2.3. Данни за отпаднали от училище и NEET (младежи, които не учат, не работят и не се обучават)	38
3.3. Достъп до социално подпомагане - форми на социално подпомагане, свързани с децата	38
4. Допълнителни законови и практически пречки и предизвикателства	40
4.1. Общи предизвикателства.....	40
4.2. Предизвикателства пред децата в множествен риск/неравностойно положение	41
5. Действащи политики	43
5.1. Специализиран план за действие и/или интегрирани мерки	43
5.2. Европейска гаранция за детето	45
5.3. Бюджет	45
Приложение 1 – Изследвания и данни	47
Приложение 2 - Обещаващи практики.....	50

1. Деца, бягащи от Украйна

1.1. Данни за деца, бягащи от Украйна

Таблица 1 Деца, бягащи от Украйна

Категория деца	Система за регистрация Да/Не	Брой деца (по възможност дисагрегирани по признаци)
Общ брой деца	Да	53 867 (към 9 юни 2023 г.)
Пристигнали придружени от родител или друг законен представител	Не	N/A
Пристигнали без родител, но с друг член на семейството, съсед или семеен приятел	Не	N/A
Пристигнали непридружени	Да	589 (към 9 юни 2023 г.)
Пристигнали в група, като организирана евакуация от украинска институция или приемни родители (с или без назначен законен представител)	Не	N/A
Пристигнали в група по частна инициатива, например футболен клуб (с или без назначен законен представител)	Да	N/A

Източник: Държавна агенция за закрила на детето (2023), Писмо № 04-21-59-1/09.06.2023 г. до Центъра за изследване на демокрацията, 9 юни 2023 г.

В България Държавната агенция за закрила на детето (ДАЗД) поддържа регистър на броя и имената на всички деца, разселени от Украйна. Данните, предоставени от ДАЗД, включват всички деца с предоставена временна закрила от началото на войната до 9 юни 2023 г., независимо от тяхната националност. Тези данни не се съпоставят с данни от граничните контролни органи, поради което няма

информация за това колко от тези деца са останали в страната. Към 30 април 2023 г., дезагрегирани данни по отделни категории деца и по други характеристики не са налични, с изключение на данните за непридружени деца.¹ Броят на непридружените деца обхваща всички деца, които пристигат без родител(и) или законен представител, включително децата, които пътуват с други възрастни членове на семейството (баби и дядовци, по-големи братя или сестри и т.н.) или други познати лица.²

В **България** Министерството на вътрешните работи (МВР) регистрира всички лица, които влизат или излизат от страната през граничните контролно-пропускателни пунктове, включително децата. Данните се записват в автоматизираната информационна система (АИС) „Граничен контрол“. Регистрираната информация включва данни за националност, име, дата на раждане, пол, личен идентификационен номер, цел на пътуването, както и вида, номера и държавата, издала документа за самоличност на лицето. Достъп до регистрираната информация се предоставя само на служители на МВР.³

В **България** Държавната агенция за бежанците (ДАБ) регистрира всички лица, получили временна закрила, включително децата. Данните се въвеждат в Автоматизираната информационна система (АИС) „Бежанци“, в която има отделен модул за регистриране на лицата с временна закрила. Оторизиран достъп до системата имат служителите на ДАБ и на Дирекция „Миграция“ на Министерството на вътрешните работи.⁴

---

¹ България, Държавна агенция за закрила на детето (2023), Писмо № 04-21-59-1/09.06.2023 г. до Центъра за изследване на демокрацията, 9 юни 2023 г.

² България, Държавна агенция за закрила на детето (2023), Писмо № 04-21-59-1/09.06.2023 г. до Центъра за изследване на демокрацията, 9 юни 2023 г.

³ България, Министерство на вътрешните работи (2023), Писмо № 812100-10399-1/16.06.2023 до Центъра за изследване на демокрацията, 16 юни 2023 г.

⁴ България, Министерство на вътрешните работи (2023), Писмо № 812100-10399-1/16.06.2023 до Центъра за изследване на демокрацията, 16 юни 2023 г.

1.2. Престъпления срещу деца, бягащи от Украйна, и изчезнали деца

Таблица 2 – Престъпления срещу деца, бягащи от Украйна, и изчезнали деца

Проблем/риск	Брой случаи i) докладвани и ii) разследвани
Насилие, включително домашно насилие	3
Сексуално посегателство	1
Трафик с цел експлоатация	0
Деца, обявени за изчезнали	0
Други престъпления срещу деца, бягащи от Украйна	9

Източник: Министерство на вътрешните работи (2023), Писмо № 812100-10399-1/16.06.2023 до Центъра за изследване на демокрацията, 16 юни 2023 г.

В **България** Министерството на вътрешните работи (МВР) събира данни за броя на регистрираните престъпления. Според тези данни от началото на войната в Украйна са регистрирани общо 13 престъпления срещу украински деца (пет срещу деца под 14-годишна възраст и осем срещу деца между 14 и 17 години). И трите регистрирани случая на насилие са случаи на домашно насилие. Случаят на сексуално посегателство е свързан с опит за изнасилване на дете на възраст между 14 и 17 години. Останалите престъпления включват осем случая на престъпления срещу собствеността и един случай на хулиганство.⁵ Липсва информация за етапа на разследване на тези случаи и техния изход. В Шенгенската информационна система (ШИС) няма въдени сигнали за изчезнали деца от Украйна.⁶

⁵ България, Министерство на вътрешните работи (2023), Писмо № 812100-10399-1/16.06.2023 до Центъра за изследване на демокрацията, 16 юни 2023 г.

⁶ България, Министерство на вътрешните работи (2023), Писмо № 812100-10399-1/16.06.2023 до Центъра за изследване на демокрацията, 16 юни 2023 г.

2. Закрила на детето – правна, стратегическа рамка и налични процедури

2.1. Отговорности на органите по закрила на детето

2.1.1. Отделни деца, включително непридружени и разделени деца

В България разликата в ангажираността и контрола на органите закрила на детето зависи от това дали детето се счита за непридружено или за разделено от придружителите си. За непридружените и разделените деца съществува специален координационен механизъм, който определя ролите и отговорностите на органите за закрила на детето, взаимодействието и сътрудничеството между тях, както и процедурите за разглеждане на отделните случаи.⁷ Механизмът следва да се прилага във всички случаи на (1) деца, търсещи и/или получили международна или временна закрила, които не са придружени от родител или друго пълнолетно лице, отговарящо за тях съгласно българското законодателство; (2) непридружени деца, на които е отказана международна закрила или които не са подали молба за международна или временна закрила, (3) деца, които са пресекли границата с родител и впоследствие са били изоставени или разделени от този родител, или които са пресекли границата без родителите си, но са придружени от друго пълнолетно лице, което отговаря за тях съгласно българското законодателство и продължава да се грижи за тях (разделени деца), и (4) деца на граждани на трети държави, които са родени в България и са

---

⁷ България, Министерство на труда и социалната политика (2022), [Координационен механизъм за взаимодействие между институциите и организациите при случаи на непридружени деца или разделени от семействата си деца чужденци, намиращи се на територията на република България, включително децата, търсещи и/или получили международна или временна закрила](#)), 18 април 2022 г.

изоставени от родителите си.⁸ На практика обаче механизмът се прилага само в случаите, когато възрастните, пътуващи с децата, са съгласни спрямо тях да бъде приложена мярка за закрила на детето. Във всички останали случаи децата остават с възрастните, с които са пристигнали, и механизмът на практика не се прилага.⁹

В **България** координационният механизъм предвижда, че при идентифициране на непридружено или разделено дете на границата или на територията на страната властите незабавно уведомяват местната Дирекция „Социално подпомагане“ (ДСП), която отговаря за района, в който се намира детето. ДСП регистрира случая и изготвя социален доклад, който включва оценка дали придружаващият възрастен е в състояние да полага адекватни грижи за детето и дали е в най-добър интерес детето то да бъде настанено заедно с това лице. При изготвянето на социалния доклад ДСП може да поиска съдействие от полицията и/или Държавната агенция за закрила на детето (ДАЗД) за събирането на допълнителна информация, свързана със случая. Когато най-добрият интерес на детето изисква то да бъде отделено от придружаващия го възрастен, ДСП съвместно с кмета на общината или друг представител на местната администрация трябва да настани детето в социална или интегрирана здравно-социална услуга за резидентна грижа. В срок от един месец след настаняването на детето в такава услуга, ДСП трябва да поиска от съда да потвърди наложената мярка. След като детето бъде настанено в социална услуга, ДСП заедно с персонала на социалната услуга и други заинтересовани държавни органи и неправителствени организации предприемат мерки за осигуряване на достъп на детето до образование, здравеопазване и други услуги.¹⁰

---

⁸ България, Министерство на труда и социалната политика (2022), [Координационен механизъм за взаимодействие между институциите и организациите при случаи на непридружени деца или разделени от семействата си деца чужденци, намиращи се на територията на република България, включително децата, търсещи и/или получили международна или временна закрила](#)), 18 април 2022 г., Раздел II.

⁹ България, Агенция за социално подпомагане (2023), Писмо № 04-00-0948-1/05.06.2023 до Центъра за изследване на демокрацията, 5 юни 2023 г.

¹⁰ България, Министерство на труда и социалната политика (2022), [Координационен механизъм за взаимодействие между институциите и организациите при случаи на непридружени деца или разделени от семействата си деца чужденци, намиращи се на територията на република България, включително децата, търсещи и/или получили международна или временна закрила](#)), 18 април 2022 г., Приложение 1 и Приложение 3.

В **България** Дирекция „Социално подпомагане“ (ДСП) и кметът на общината са задължени да наблюдават всички непридружени деца, живеещи на тяхна територия. При наличие на нови обстоятелства ДСП може да направи нова оценка на случая и да проучи нови възможности за събиране на детето със семейството му, връщане в страната на произход и т.н.¹¹

В **България** в огромното мнозинство от случаите непридружените деца, пристигащи от Украйна, не пътуват сами, а са придружени от възрастен (член на семейството или друго лице, което детето познава), на когото родителят или законният представител са поверили детето. Тези лица обикновено представят пълномощно от родителя/законния представител или, при липса на пълномощно, попълват и подписват декларация на границата, че ще поемат отговорност и ще се грижат за детето.¹²

В **България**, според гражданската организация Национална мрежа за децата (НМД), повечето деца, пристигащи от Украйна с възрастен, независимо от родствената им връзка, се регистрират като непридружени, но на практика се третират като придружени, тъй като придружаващите лица (роднини или други близки лица) отказват да дадат съгласие детето да бъде настанено в социална услуга, както е предвидено в законодателството за закрила на детето. Тази практика се толерира от властите отчасти и поради невъзможността на системата да приеме и осигури адекватна подкрепа на огромния брой деца, пристигнали в страната за много кратко време.¹³ Според Агенцията за социално подпомагане (АСП) няма промяна в тази практика от началото на войната и всички случаи на

---

¹¹ България, Министерство на труда и социалната политика (2022), [Координационен механизъм за взаимодействие между институциите и организациите при случаи на непридружени деца или разделени от семействата си деца чужденци, намиращи се на територията на република България, включително децата, търсещи и/или получили международна или временна закрила](#)), 18 април 2022 г., Приложение 1 и Приложение 3.

¹² За повече информация относно идентифицирането и проверката на придружаващите възрастни, включително образеца на декларация за поемане на отговорност и грижи, вижте информацията за непридружени деца на [Националния портал за информация и взаимопомощ за хората, засегнати от войната в Украйна](#).

¹³ Национална мрежа за децата (2023), [Бележник 2023: Какъв е средният успех на държавата в грижата за децата?](#), 31 май 2023 г., с. 39.

непридружени деца продължават да се разглеждат по един и същи начин, често без да се задействат предвидените механизми и мерки за закрила на детето.¹⁴

В **България** децата, които не пътуват с възрастен, който може и иска да се грижи за тях, също се настаняват предимно със семейства или лица от Украйна (роднини или други лица, които детето познава). Подобно на непридружените деца, пътуващи с пълнолетно лице, това става чрез прилагане на мярката за закрила, известна като „настаняване в семейство на роднини или близки“, която е една от мерките за закрила на деца в риск, предвидени в Закона за закрила на детето.¹⁵ Според Националната мрежа за децата (НМД) в началото на кризата е имало няколко изолирани случая на настаняване на непридружени деца в социални услуги, но този подход бързо е бил изоставен като неефективен.¹⁶

В **България** настаняването на непридружени деца заедно с възрастните, с които пътуват, е практика, която се прилага само за деца, разселени от Украйна. За непридружените деца, идващи от други държави, властите прилагат координационния механизъм и мерките, предвидени в Закона за закрила на детето.

2.1.2. Деца, евакуирани от украински институции

В **България** държавните органи не разполагат с информация за украински деца, разселени в България, които са били евакуирани от украински институции.¹⁷

---

¹⁴ България, Агенция за социално подпомагане (2023), Писмо № 04-00-0948-1/05.06.2023 до Центъра за изследване на демокрацията, 5 юни 2023 г.

¹⁵ За повече информация относно идентифицирането и настаняването на непридружени деца, вижте информацията за непридружени деца на [Националния портал за информация и взаимопомощ за хората, засегнати от войната в Украйна](#).

¹⁶ Национална мрежа за децата (2023), [Бележник 2023: Какъв е средният успех на държавата в грижата за децата?](#), 31 май 2023 г., с. 40.

¹⁷ България, Държавна агенция за закрила на детето (2023), Писмо № 04-21-59-1/09.06.2023 до Центъра за изследване на демокрацията, 9 юни 2023 г.

2.2. Гаранции и мерки за справяне с риска от насилие срещу деца, бягащи от Украйна

2.2.1. Гаранции за закрила на децата от престъпления

В **България** няма предвидени гаранции за защита от престъпления, които да са насочени конкретно към децата, разселени от Украйна. За децата от Украйна се прилагат общите гаранции, приложими за всички останали деца.

В **България**, съгласно Закона за закрила на детето, всички деца, за които съществува опасност от увреждане на тяхното физическо, психическо, нравствено, интелектуално или социално развитие, се считат за деца в риск. Като такива те могат да се възползват от мерките за закрила на детето, предвидени в закона.¹⁸ Една от тези мерки, специално насочена към децата, за които има опасност да станат жертви на престъпления, е полицейската закрила. Това е спешна мярка, предприемана когато детето е обект на престъпление, когато има непосредствена опасност за живота или здравето му или когато е изгубено, в безпомощно състояние или оставено без надзор.¹⁹ Полицейската закрила може да продължи до 48 часа и включва настаняване на детето в специални помещения, непозволяващи контакт с лица, които могат да му навредят, настаняване на детето в социални услуги за резидентна грижа и осигуряване, когато е необходимо, на физическа охрана или връщане на детето на неговите родители или законни представители.²⁰ По-подробни правила, уреждащи прилагането на полицейската закрила, са разписани в специална наредба на Министерството на вътрешните работи (МВР).²¹

---

¹⁸ България, [Закон за закрила на детето](#), 13 юни 2000 г., посл. изм. 5 август 2022 г., Допълнителни разпоредби, § 1, ал. 11.

¹⁹ България, [Закон за закрила на детето](#), 13 юни 2000 г., посл. изм. 5 август 2022 г., чл. 38.

²⁰ България, [Закон за закрила на детето](#), 13 юни 2000 г., посл. изм. 5 август 2022 г., чл. 39, ал. 1.

²¹ България, Министерство на вътрешните работи, [Наредба № I-51 от 12 март 2001 г. за условията и реда за предоставяне на полицейска закрила на детето](#), 28 март 2001 г., посл. изм. 1 август 2017 г.

В България мярка, специално насочена към защита на децата от насилие, която се прилага и за децата от Украйна, е координационният механизъм в случаи на насилие над деца, заложен в Закона за закрила на детето. Механизмът се прилага, когато се установи, че дадено дете е жертва на или в риск от насилие и експлоатация. Съгласно механизма социален работник от отдел „Закрила на детето“ (ОЗД) от съответната дирекция „Социално подпомагане“ (ДСП), определен да води случая, свиква в рамките на 24 часа мултидисциплинарен екип за разглеждане на случая. Екипът включва като минимум по един представител на полицията, районната прокуратура и общината. Може да бъдат включени и представители на други институции, като например Регионалната здравна инспекция, общопрактикуващия лекар на детето или представител на болницата, която е съобщила за случая, Регионалното управление на образованието, училището, детската градина или друга образователна институция, която детето посещава, както и доставчика на услугата (ако детето е потребител на финансирана от държавата социална услуга).

Мултидисциплинарният екип изготвя план за действие за защита на детето (включващ здравни, социални и образователни услуги за превенция на насилието или за възстановяване на детето) и разглежда случая, като следва този план до неговото приключване.²² По-подробни правила и насоки за функционирането на координационния механизъм са определени в споразумение, подписано между основните органи, участващи в неговото прилагане.²³

---

²² България, [Закон за закрила на детето](#), 13 юни 2000 г., посл. изм. 5 август 2022 г., чл. 36г и чл. 36д.

²³ България, Министерство на труда и социалната политика, Министерство на вътрешните работи, Министерство на образованието, младежта и науката, Министерство на правосъдието, Министерство на външните работи, Министерство на културата, Министерство на здравеопазването, Държавна агенция за закрила на детето, Агенция за социално подпомагане, Национално сдружение на общините в Република България (2010), [Споразумение за сътрудничество и координиране на работата на териториалните структури на органите за закрила на детето при случаи на деца, жертви на насилие или в риск от насилие и при кризисна интервенция](#), [Приложение 1: Задължения на органите за закрила на централно и местно ниво и останалите ангажирани субекти по настоящия Координационен механизъм за взаимодействие при работа в случаи на деца, жертви или в риск от насилие и за взаимодействие при кризисна интервенция](#), [Приложение 2а: Мултидисциплинарен механизъм за взаимодействие при сигнал за дете, жертва на насилие или в риск от насилие](#), [Процедура при кризисна интервенция](#), 15 март 2010 г.

В **България** Националната програма за превенция на насилието и злоупотребата с деца 2023-2026 г.²⁴ и планът за действие за нейното изпълнение²⁵ също предвиждат мерки за защита на децата от насилие. Повечето от тези мерки са насочени към закрила на всички деца, независимо от тяхното гражданство или държава на произход, но има и такива, които са специално фокусирани върху децата мигранти (например разработване и разпространение на образователни материали за правата на децата, обясняващи българската система за закрила на детето, адаптирани за деца и преведени на съответните езици).²⁶

В **България** случаи на деца в риск да станат жертви на престъпление могат да бъдат докладвани на Националната телефонна линия за деца 116 111. Тя се управлява съвместно от Държавната агенция за закрила на детето (ДАЗД) и Агенцията за социално подпомагане (АСП). Услугата е безплатна и работи денонощно.²⁷ Според гражданската организация Национална мрежа за децата (НМД) обаче децата, които не говорят български, руски или английски език, на практика не могат да използват линията, тъй като операторите говорят само тези три езика.²⁸

В **България** Държавната агенция за закрила на детето (ДАЗД) стартира кампания за предотвратяване на престъпленията срещу непридружени украински деца. През цялата 2022 г. социални работници и полицейски служители са посещавали местата, където тези деца са настанени заедно с възрастните, които се грижат за тях, и са разяснявали на децата рисковете да станат жертви на насилие, трафик на хора или друга престъпна дейност.²⁹

---

²⁴ България, [Национална програма за превенция на насилието и злоупотреба с деца 2023 – 2026 г.](#), 23 януари 2023 г.

²⁵ България, Министерски съвет, [План за действие за изпълнение на Националната програма за превенция на насилието и злоупотребата с деца 2023 – 2026 г.](#), 23 януари 2023 г.

²⁶ България, Министерски съвет, [План за действие за изпълнение на Националната програма за превенция на насилието и злоупотребата с деца 2023 – 2026 г.](#), 23 януари 2023 г.

²⁷ За повече информация, вижте [интернет страницата](#) на Националната телефонна линия за деца.

²⁸ Национална мрежа за децата (2023), [Бележник 2023: Какъв е средният успех на държавата в грижата за децата?](#), 31 май 2023 г., с. 40.

²⁹ България, Държавна агенция за закрила на детето (2023), Писмо № 04-21-59-1/09.06.2023 до Центъра за изследване на демокрацията, 9 юни 2023 г.

В **България**, като мярка за предотвратяване на въвличането на украински деца в трафик на хора, Министерството на вътрешните работи (МВР) е инструктирало полицейските служители, работещи на граничните контролно-пропускателни пунктове, да събират и записват данни за всички възрастни, пътуващи с непридружени украински деца (деца, които не пътуват с родителите или законните си представители). Събраните данни включват името на лицето, телефонния му номер и адреса, на който ще пребивава с детето, името и телефонния номер за връзка на лицето, на което ще бъде предадено детето, името, телефонния номер и адреса или местонахождението на родителя/родителите на децата, маршрута на пътуване и др.³⁰

2.2.2. Подкрепа за деца – жертви на престъпления

В **България**, съгласно Закона за закрила на детето, всички деца – жертви на злоупотреба, насилие, експлоатация или всякакво друго нечовешко или унижително отношение или наказание, независимо дали в семейството или извън него, се считат за деца в риск и като такива подлежат на мерките за закрила на детето, предвидени в закона.³¹ Тези мерки включват, наред с други, полицейска закрила³² и прилагане на специалния координационен механизъм в случаи на насилие над деца³³, като и двете са описани подробно в предходния подраздел за гаранциите за защита на децата от престъпления. Мерките се прилагат за всички деца, независимо от тяхната националност, включително за децата, разселени от Украйна.

В **България** финансираните от държавата услуги за подкрепа на пострадалите от престъпления са еднакви за всички жертви, независимо от тяхната възраст. Съгласно Закона за подпомагане и компенсация на пострадали от престъпления

---

³⁰ България, Министерство на вътрешните работи (2023), Писмо № 812100-10399-1/16.06.2023 до Центъра за изследване на демокрацията, 16 юни 2023 г.

³¹ България, [Закон за закрила на детето](#), 13 юни 2000 г., посл. изм. 5 август 2022 г., Допълнителни разпоредби, § 1(11).

³² България, [Закон за закрила на детето](#), 13 юни 2000 г., посл. изм. 5 август 2022 г., чл. 37 – чл. 43.

³³ България, [Закон за закрила на детето](#), 13 юни 2000 г., посл. изм. 5 август 2022 г., чл. 36г – Art. 36д.

тези услуги включват медицинска помощ при спешни състояния, психологическа подкрепа, безплатна правна помощ и практическа помощ.³⁴

В **България** законът определя всички пострадали от престъпления деца, независимо от тяхната националност, като жертви със специални нужди от закрила.³⁵ В този смисъл те, включително децата от Украйна, имат допълнителни процесуални права, ако участват като свидетели в наказателното производство срещу извършителя.

2.3. Представителство на непридружени и разделени деца, бягащи от Украйна

2.3.1. Пристигнали непридружени

В **България** всички деца, пристигащи от Украйна без родител(и) или законен представител, се регистрират като непридружени.³⁶ Мерките за представителство обаче не са еднакви за всички непридружени деца и зависят от лицата, с които те пътуват, и от тяхното съгласие да бъдат предприети мерки за закрила на децата. По правило непридружените украински деца се настаняват с други възрастни лица от Украйна (други членове на семейството или близки лица, които детето познава или с които е пътувало). Това става чрез прилагане на мярката „настаняване в семейство на роднини или близки“, която е една от мерките за закрила на деца в риск, предвидени в Закона за закрила на детето.³⁷ Съгласно българското законодателство във всички случаи, в които се налага тази мярка, лицето, при което е настанено детето, получава правото да взема решения и да

---

³⁴ България, [Закон за подпомагане и компенсация на пострадали от престъпления](#), 22 декември 2006 г., посл. изм. 2 юни 2023 г., чл. 8.

³⁵ България, [Закон за подпомагане и компенсация на пострадали от престъпления](#), 22 декември 2006 г., посл. изм. 2 юни 2023 г., чл. 7а.

³⁶ България, Държавна агенция за закрила на детето (2023), Писмо № 04-21-59-1/09.06.2023 до Центъра за изследване на демокрацията, 9 юни 2023 г.

³⁷ За повече информация относно идентифицирането и настаняването на непридружени деца, вижте информацията за непридружени деца на [Националния портал за информация и взаимопомощ за хората, засегнати от войната в Украйна](#).

предприема действия за опазване на живота и здравето на детето, както и да предприема правни действия за защита на правата на детето, свързани с неговото здраве, образование и гражданско състояние.³⁸ За тази категория деца не се предприемат други мерки за правно представителство. На практика обаче, според Агенцията за социално подпомагане (АСП), има много случаи, в които лицата, пътуващи с децата, не се съгласяват с прилагането на тази мярка, главно защото не се чувстват комфортно да участват в административни и съдебни процедури в чужда държава. На тези лица се позволява да продължат да живеят с децата, с които пътуват, но без да могат да предприемат каквито и да било действия от тяхно име.³⁹

В **България**, според Агенцията за социално подпомагане (АСП), съществува пропуск в законодателството, който води до разлика в мерките за представителство на децата, търсеци или получили международна закрила, и на тези с временна закрила. Съгласно Закона за убежището и бежанците децата, които търсят или на които е предоставена международна закрила, се представляват от адвокат, вписан в регистъра за правна помощ на Националното бюро за правна помощ (НБПП).⁴⁰ Това правило обаче не се прилага за непридружените деца, на които е предоставена временна закрила.⁴¹

В **България** по закон настойничество/попечителство се учредява само за деца, чиито родители са неизвестни, починали или лишени от родителски права.⁴² За такива деца кметът на общината, в която живее детето, назначава законен представител (настойник или попечител) по правилата и процедурите, предвидени в Семейния кодекс. Ако детето е настанено в социална услуга или интегрирана здравно-социална услуга за резидентна грижа, управителят на социалната услуга се счита за негов законен представител.⁴³ Непридружените деца, чиито родители не са неизвестни, починали или лишени от родителски права, се считат за деца, чиито родителски права продължават да се упражняват

---

³⁸ България, [Семеен кодекс](#), 23 юни 2009 г., посл. изм. 4 декември 2020 г., чл. 137.

³⁹ България, Агенция за социално подпомагане (2023), Писмо № 04-00-0948-1/05.06.2023 до Центъра за изследване на демокрацията, 5 юни 2023 г.

⁴⁰ България, [Закон за убежището и бежанците](#), 31 май 2022 г., посл. изм. 26 април 2022 г., чл. 25.

⁴¹ България, Агенция за социално подпомагане (2023), Писмо № 04-00-0948-1/05.06.2023 до Центъра за изследване на демокрацията, 5 юни 2023 г.

⁴² България, [Семеен кодекс](#), 23 юни 2009 г., посл. изм. 4 декември 2020 г., чл. 153.

⁴³ България, [Семеен кодекс](#), 23 юни 2009 г., посл. изм. 4 декември 2020 г., чл. 173.

от техните родители или законни представители в Украйна, и следователно не могат да имат настойник или попечител по българското законодателство.

2.3.2. Пристигнали без родители, но с други членове на семейството, съседи или приятели на семейството

В България децата, пристигащи с възрастен, който е в състояние и желае да се грижи за тях, се регистрират като непридружени и се настаняват при това лице или като мярка за закрила по Закона за закрила на детето или без формалното прилагане на тази мярка, ако възрастният не е съгласен.⁴⁴ По данни на Държавната агенция за закрила на детето (ДАЗД) общият брой на такива деца от началото на войната до 9 юни 2023 г. е 589.⁴⁵ При пристигане пълнолетното лице трябва да представи пълномощно от родител или законен представител. При липса на пълномощно придружаващото пълнолетно лице трябва да подпише декларация, че ще поеме отговорността и грижите за детето.⁴⁶ Дирекция „Социално подпомагане“ и кметът на общината, в която децата се установяват, са задължени да наблюдават всички случаи на непридружени деца на тяхна територия.⁴⁷ Няма данни за особени затруднения при признаването на пълномощните или документите за законно представителство, издадени в Украйна. В случаите, когато детето е настанено при пълнолетно лице като мярка за закрила, в съответствие с разпоредбите на Семейния кодекс, това лице, може да взема решения и да предприема действия за опазване на живота и здравето

---

⁴⁴ За повече информация относно идентифицирането и настаняването на непридружени деца, вижте информацията за непридружени деца на [Националния портал за информация и взаимопомощ за хората, засегнати от войната в Украйна](#).

⁴⁵ България, Държавна агенция за закрила на детето (2023), Писмо № 04-21-59-1/09.06.2023 до Центъра за изследване на демокрацията, 9 юни 2023 г.

⁴⁶ За повече информация относно идентифицирането и проверката на придружаващите възрастни, включително образеца на декларацията за поемане на отговорност и грижи, вижте информацията за непридружени деца на [Националния портал за информация и взаимопомощ за хората, засегнати от войната в Украйна](#).

⁴⁷ България, Министерство на труда и социалната политика (2022), [Координационен механизъм за взаимодействие между институциите и организациите при случаи на непридружени деца или разделени от семействата си деца чужденци, намиращи се на територията на република България, включително децата, търсещи и/или получили международна или временна закрила](#), 18 април 2022 г., Приложение 1 и Приложение 3.

на детето, както и да предприема необходимите правни действия за защита на личните права на детето, свързани с неговото здраве, образование и гражданско състояние. Във всички случаи, когато пълнолетното лице не се съгласи с прилагането на мярка за закрила, детето на практика остава без представител. Не се извършват никакви други действия за учредяване на законно представителство.⁴⁸

2.3.3. Пристигнали в група от украинска институция или приемно семейство (със или без назначен законен представител)

В **България** няма информация за деца, пристигнали в България от украински институции или приемни семейства. Теоретично такива деца следва да бъдат регистрирани като непридружени и настанени при пълнолетните лица, с които пътуват, ако тези лица са в състояние и желаят да се грижат за тях и ако представят пълномощно от родител или законен представител, или декларация, че ще поемат отговорност и грижи за детето.⁴⁹ В такива случаи, в съответствие с разпоредбите на Семейния кодекс, лицето, при което е настанено детето, е упълномощено да взема решения и да предприема действия за опазване на живота и здравето на детето, както и да предприема необходимите правни действия за защита на личните права на детето, свързани с неговото здраве, образование и гражданско състояние.⁵⁰

2.3.4. Пристигнали в група по частна инициатива, като например футболни клубове (със или без назначен законен представител)

В **България** децата, пристигащи по частна инициатива, се регистрират като непридружени и се настаняват заедно с възрастните лица, с които пътуват. Тези лица трябва да са в състояние и да желаят да се грижат за децата и трябва да

---

⁴⁸ България, [Семеен кодекс](#), 23 юни 2009 г., посл. изм. 4 декември 2020 г., чл. 137.

⁴⁹ За повече информация относно идентифицирането и проверката на придружаващите възрастни, включително образеца на декларацията за поемане на отговорност и грижи, вижте информацията за непридружени деца на [Националния портал за информация и взаимопомощ за хората, засегнати от войната в Украйна](#).

⁵⁰ България, [Семеен кодекс](#), 23 юни 2009 г., посл. изм. 4 декември 2020 г., чл. 137.

имат пълномощно от родителите/законните представители или да подпишат декларация, че ще поемат отговорност и ще се грижат за тях.⁵¹ В тези случаи, в съответствие с българското законодателство, лицата, при които са настанени децата, имат право да вземат решения и да предприемат действия за опазване на живота и здравето им, както и да предприемат правни действия за защита на правата, свързани с тяхното здраве, образование и гражданско състояние.⁵² Не са предвидени други мерки за учредяване на законно представителство. На практика, според Държавната агенция за закрила на детето (ДАЗД), повечето деца, пристигащи в рамките на групи чрез частни инициативи, са членове на спортни клубове, пътуващи със своите треньори, които имат нотариално заверено пълномощно от родителите. Данни за точния брой на тези деца обаче не се събират.⁵³

2.4. Настаняване на непридружени и разделени деца, бягащи от Украйна

Таблица 3 – Настаняване на непридружени и разделени деца

Тип настаняване	Брой деца	Бележки
С възрастни роднини	N/A	
В приемно семейство	0	
С лицето, което се е грижило за детето по време на бягството	N/A	
В приемни центрове за непридружени деца (от всички националности)	0	
В приемни центрове за деца от Украйна	0	

⁵¹ За повече информация относно идентифицирането и проверката на придружаващите възрастни, включително образеца на декларацията за поемане на отговорност и грижи, вижте информацията за непридружени деца на [Националния портал за информация и взаимопомощ за хората, засегнати от войната в Украйна](#).

⁵² България, [Семеен кодекс](#), 23 юни 2009 г., посл. изм. 4 декември 2020 г., чл. 137.

⁵³ България, Държавна агенция за закрила на детето (2023), Писмо № 04-21-59-1/09.06.2023 до Центъра за изследване на демокрацията, 9 юни 2023 г.

Друго настаняване	N/A	
-------------------	-----	--

Източник: Държавна агенция за закрила на детето (2023), Писмо № 04-21-59-1/09.06.2023 до Центъра за изследване на демокрацията, 9 юни 2023 г.

В **България** органите за закрила на детето не събират данни за настаняването и местонахождението на непридружените деца, пристигащи от Украйна.⁵⁴ На практика преобладаващата част от децата, регистрирани като непридружени, включително и разделените деца, се настаняват при пълнолетни роднини или при лицата, с които пътуват, ако тези лица имат възможност и желание да се грижат за тях и разполагат с пълномощно от родителите/законните представители. При липса на такова пълномощно тези лица подписват декларация, че ще поемат отговорност и ще се грижат за децата.⁵⁵ По данни на Държавната агенция за закрила на детето (ДАЗД) няма деца от Украйна, настанени в приемни центрове, приемни семейства или в резидентна грижа.⁵⁶ Според неправителствената организация Национална мрежа за децата (НМД) в началото на кризата е имало няколко изолирани случая на настаняване на непридружени деца в социални услуги от резидентен тип, но този подход бързо е бил изоставен като неефективен.⁵⁷

В **България** няма данни за особени проблеми във връзка с условията на живот на децата, пристигащи от Украйна. Като цяло децата споделят същите жилищни условия като възрастните, с които са настанени (жилище под наем или жилище, предоставено от държавата).

---

⁵⁴ България, Държавна агенция за бежанците (2023), Писмо № ЦУ-14-152-1/08.06.2023 до Центъра за изследване на демокрацията, 8 юни 2023 г.

⁵⁵ За повече информация относно идентифицирането и проверката на придружаващите възрастни, включително образеца на декларацията за поемане на отговорност и грижи, вижте информацията за непридружени деца на [Националния портал за информация и взаимопомощ за хората, засегнати от войната в Украйна](#).

⁵⁶ България, Държавна агенция за закрила на детето (2023), Писмо № 04-21-59-1/09.06.2023 до Центъра за изследване на демокрацията, 9 юни 2023 г.

⁵⁷ Национална мрежа за децата (2023), [Бележник 2023: Какъв е средният успех на държавата в грижата за децата?](#), 31 май 2023 г., с. 40.

2.5. Деца, евакуирани от украински институции

2.5.1. Настаняване в институции

В **България** няма помещения, специално предназначени за настаняване на деца, евакуирани от украински институции. Нещо повече, според Държавната агенция за закрила на детето (ДАЗД) няма информация деца, разселени в България, да са били евакуирани от институция.⁵⁸

2.5.2. Алтернативна грижа

В **България**, по данни на Държавната агенция за закрила на детето (ДАЗД), няма разселени деца от Украйна, които да са били евакуирани от институции. По тази причина няма конкретни усилия или инициативи за настаняване на такива деца в алтернативни резидентни услуги в общността.⁵⁹

2.5.3. Мерки за закрила на деца, настанени в институции

В България, по данни на Държавната агенция за закрила на детето (ДАЗД), няма деца, разселени от Украйна, които да са настанени в специализирани институции. По тази причина не съществуват специални мерки за закрила на такива деца.⁶⁰

2.5.4. Достъп до местни услуги и подкрепа

В България, по данни на Държавната агенция за закрила на детето (ДАЗД), няма деца, разселени от Украйна, които да са настанени в институции за резидентна грижа. По тази причина не са предвидени специални мерки за интегриране на

---

⁵⁸ България, Държавна агенция за закрила на детето (2023), Писмо № 04-21-59-1/09.06.2023 до Центъра за изследване на демокрацията, 9 юни 2023 г.

⁵⁹ България, Държавна агенция за закрила на детето (2023), Писмо № 04-21-59-1/09.06.2023 до Центъра за изследване на демокрацията, 9 юни 2023 г.

⁶⁰ България, Държавна агенция за закрила на детето (2023), Писмо № 04-21-59-1/09.06.2023 до Центъра за изследване на демокрацията, 9 юни 2023 г.

такива деца в местната общност.⁶¹ Според гражданската организацията Национална мрежа за децата (НМД) в началото на кризата е имало няколко изолирани случая на настаняване на непридружени деца в социални услуги от резидентен тип, но този подход бързо е бил изоставен като неефективен.⁶²

2.6. Достъпна за децата информация и механизми за осигуряване на участието на децата от Украйна

2.6.1. Достъпна за децата информация

В **България** има само няколко инициативи за предоставяне на информация на децата от Украйна относно техните права по достъпен за тях начин.

В **България** Държавната агенция за закрила на детето (ДАЗД) провежда информационна кампания за предоставяне на информация на децата от Украйна относно техните права. Експерти от ДАЗД посещават места за настаняване, в които живеят деца от Украйна, и се срещат с тях и техните родители. Разпространени са и специално разработени плакати, брошури и други информационни материали на английски и украински език. Материалите са адаптирани за деца и съдържат информация за техните права, за безопасността им, за механизмите за подаване на жалби и за националната телефонна линия за деца 116 111.⁶³ Кампанията е част от международен проект, изпълняван от Международната телефонна линия за деца в партньорство с Регионалния офис на УНИЦЕФ за Европа и Централна Азия.⁶⁴

---

⁶¹ България, Държавна агенция за закрила на детето (2023), Писмо № 04-21-59-1/09.06.2023 до Центъра за изследване на демокрацията, 9 юни 2023 г.

⁶² Национална мрежа за децата (2023), [Бележник 2023: Какъв е средният успех на държавата в грижата за децата?](#), 31 май 2023 г., с. 40.

⁶³ България, Държавна агенция за закрила на детето (2023), Писмо № 04-21-59-1/09.06.2023 до Центъра за изследване на демокрацията, 9 юни 2023 г. За повече информация относно кампанията вижте прессъобщенията на Държавната агенция за закрила на детето за посещенията във [Варна](#) и [Русе](#).

⁶⁴ За повече информация относно проекта посетете [интернет страницата](#) на Международната телефонна линия за деца.

В **България** информация за рисковете за безопасността, механизмите за подаване на жалби и наличните услуги за закрила се предоставя и чрез платформата Дигитална „Синя точка“, разработена от УНИЦЕФ и ВКБООН. Платформата, която допълва шестте физически защитени пространства и центрове за закрила „Синя точка“ в България, има за цел да подобри достъпа до информация за правата на децата, закрилата и услугите.⁶⁵

2.6.2. Детско участие

В **България** няма инициативи на публичните органи, насочени специално към осигуряване и улесняване на детското участие. Няма информация за провеждани консултации с деца по конкретна програма, нито за дейности по улесняване на включването им в детски и училищни съвети или други подобни структури. Единствените инициативи, насочени към улесняване на гражданското участие на децата от Украйна, са реализирани от УНИЦЕФ.⁶⁶

---

⁶⁵ За повече информация относно дигиталната „Синя точка“ и информацията, която тя предоставя за България, вижте [интернет страницата](#) на платформата.

⁶⁶ Например, вижте УНИЦЕФ България (2023), [‘Международната награда на херцога на Единбург и УНИЦЕФ започват съвместна програма за младежи от Украйна и България’](#), прессъобщение, 28 март 2023 г.

3. Достъп до социални права

3.1. Достъп до здравеопазване

3.1.1. Обхват на медицинските грижи за деца, бягащи от Украйна

Таблица 4 – Обхват на медицинските грижи за деца

Обхват на медицинските грижи за деца	Да/Не	Източник/ подробности
Само помощ при спешни случаи/медицинско обслужване от първа необходимост в случай на болест (член 13.2 от ДВЗ)	Да	Закон за прилагане на разпоредби на Закона за държавния бюджет на Република България за 2022 г., Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване за 2022 г. и Закона за бюджета на Националната здравноосигурителна каса за 2022 г. ⁶⁷ Национален рамков договор ⁶⁸
Пълен медицински преглед/здравен скрининг	Да	Закон за прилагане на разпоредби на Закона за държавния бюджет на Република България за 2022 г., Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване за 2022 г. и Закона за бюджета на Националната здравноосигурителна каса за 2022 г. ⁶⁹

⁶⁷ България, [Закон за прилагане на разпоредби на Закона за държавния бюджет на Република България за 2022 г., Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване за 2022 г. и Закона за бюджета на Националната здравноосигурителна каса за 2022 г.](#), 23 декември 2022 г.

⁶⁸ България, [Национален рамков договор № РД-НС-01-4 от 23 декември 2019 г. за медицинските дейности между Националната здравноосигурителна каса и Българския лекарски съюз за 2020 – 2022 г.](#), 24 януари 2020 г.

⁶⁹ България, [Закон за прилагане на разпоредби на Закона за държавния бюджет на Република България за 2022 г., Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване за 2022 г. и Закона за бюджета на Националната здравноосигурителна каса за 2022 г.](#), 23 декември 2022 г.

		Национален рамков договор ⁷⁰
Скрининг на психичното здраве (посттравматично стресово разстройство, депресия, тревожност)	Не	Психиатричният скрининг не е включен в пакета услуги на здравното осигуряване, покривани от държавата. Децата могат да получат безплатна медицинска помощ за психични заболявания, ако са насочени към такава от общопрактикуващия си лекар.
Имунизации за деца	Да	Закон за прилагане на разпоредби на Закона за държавния бюджет на Република България за 2022 г., Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване за 2022 г. и Закона за бюджета на Националната здравноосигурителна каса за 2022 г. ⁷¹ Национален рамков договор ⁷²
Психично здраве/психологическа подкрепа	Да	Всички уязвими лица, включително лицата с психични разстройства и лицата, претърпели изтезания, изнасилване или друга тежка форма на психическо, физическо или сексуално насилие, имат същите здравноосигурителни права като българските граждани. ⁷³
Децата с увреждания и тези с хронични заболявания имат достъп до	Да	Закон за прилагане на разпоредби на Закона за държавния бюджет на Република България за 2022 г., Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване за 2022 г. и Закона за бюджета на Националната здравноосигурителна каса за 2022 г. ⁷⁴

⁷⁰ България, [Национален рамков договор № РД-НС-01-4 от 23 декември 2019 г. за медицинските дейности между Националната здравноосигурителна каса и Българския лекарски съюз за 2020 – 2022 г.](#), 24 януари 2020 г.

⁷¹ България, [Закон за прилагане на разпоредби на Закона за държавния бюджет на Република България за 2022 г., Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване за 2022 г. и Закона за бюджета на Националната здравноосигурителна каса за 2022 г.](#), 23 декември 2022 г.

⁷² България, [Национален рамков договор № РД-НС-01-4 от 23 декември 2019 г. за медицинските дейности между Националната здравноосигурителна каса и Българския лекарски съюз за 2020 – 2022 г.](#), 24 януари 2020 г.

⁷³ За повече информация вижте [интернет страницата](#) на Столичната регионална здравна инспекция.

⁷⁴ България, [Закон за прилагане на разпоредби на Закона за държавния бюджет на Република България за 2022 г., Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване за 2022 г. и Закона за бюджета на Националната здравноосигурителна каса за 2022 г.](#), 23 декември 2022 г.

необходимите медицински грижи	Национален рамков договор ⁷⁵
-------------------------------	---

Източник: Министерство на здравеопазването (2023), Писмо № 04-21-68/07.06.2023 до Центъра за изследване на демокрацията.

В **България** децата от Украйна на възраст под 18 години придобиват същите права на безплатна медицинска помощ и медицински услуги като българските деца от датата, на която се регистрират за временна закрила.⁷⁶ Техните здравноосигурителни вноски се заплащат от държавата за целия период на временна закрила.⁷⁷ За тази цел Държавната агенция за бежанците (ДАБ) изпраща редовно информация на Националната агенция за приходите (НАП) за всички деца, които имат право на безплатна здравна помощ.⁷⁸ Световната здравна организация (СЗО) отбелязва, че въпреки че децата имат право на безплатен достъп до педиатрични грижи и се насърчават да посещават редовни медицински прегледи при общопрактикуващи лекари и педиатри, стойността на някои медицински интервенции и лекарства се покрива само частично от Националната здравноосигурителна каса (НЗОК) и се налага допълнително заплащане.⁷⁹

В **България**, за да имат достъп до извънболнична медицинска помощ, всички лица с валидна здравно осигуряване трябва да се регистрират при избран от тях

⁷⁵ България, [Национален рамков договор № РД-НС-01-4 от 23 декември 2019 г. за медицинските дейности между Националната здравноосигурителна каса и Българския лекарски съюз за 2020 – 2022 г.](#), 24 януари 2020 г.

⁷⁶ България, [Закон за убежището и бежанците](#), 1 декември 2002 г., посл. изм. 26 април 2022 г., чл. 39.

⁷⁷ България, Министерски съвет, [Постановление № 69 от 5 май 2022 г. за здравно осигуряване на лицата с временна закрила по чл. 1а, ал. 3 от Закона за убежището и бежанците и на лицата по чл. 39, ал. 6, т. 2 и чл. 40а, ал. 3а от Закона за здравното осигуряване](#), 5 май 2022 г.

⁷⁸ България, Министерски съвет, [Постановление № 69 от 5 май 2022 г. за здравно осигуряване на лицата с временна закрила по чл. 1а, ал. 3 от Закона за убежището и бежанците и на лицата по чл. 39, ал. 6, т. 2 и чл. 40а, ал. 3а от Закона за здравното осигуряване](#), 5 май 2022 г., чл. 1(б).

⁷⁹ World Health Organization (2023), [Report on refugee health: assessment of the Bulgarian health system's needs within the context of the crisis in Ukraine](#), Geneva, World Health Organization, 21 March 2023.

общопрактикуващ лекар (ОПЛ).⁸⁰ Същото се отнася и за украинските деца, след като получат статут на временна закрила. Въпреки липсата на официални данни, някои проучвания сочат, че намирането на общопрактикуващ лекар е сериозно предизвикателство за много украински семейства, които разчитат на неправителствени организации като основен източник на подкрепа в това отношение.⁸¹ Някои организации също така самостоятелно предоставят достъп до здравни грижи по проекти.⁸²

В **България** всички деца подлежат на задължителни имунизации.⁸³ Освен това наличието на всички необходими имунизации за тяхната възраст е условие да бъдат записани в лицензирано училище или детска градина.⁸⁴ Предизвикателствата, свързани с имунизацията на украинските деца, са описани в раздел 3.1.2.

В **България** здравните власти провеждат допълнителен скрининг за полиомиелит на всички деца, пристигащи от Украйна, които са записани в детска градина. Мярката е предприета поради разликата в имунизационните календари в България и Украйна.⁸⁵

В **България**, въпреки че скринингът за психично здраве не е включен в пакета на здравното осигуряване, работещите на първа линия в социалните служби и гражданските организации, както и доброволци, често са инструктирани да преглеждат хората, с които работят, и да ги насочват към подкрепа, ако сметнат

---

⁸⁰ България, [Национален рамков договор № РД-НС-01-4 от 23 декември 2019 г. за медицинските дейности между Националната здравноосигурителна каса и Българския лекарски съюз за 2020 – 2022 г.](#), 24 януари 2020 г., чл. 126.

⁸¹ Национална пациентска организация (2023), [Достъп до здравеопазване за украинските бежанци в България: Резултати от проучване сред украински бежанци и представители на здравната система](#), 22 февруари 2023 г.

⁸² Вижте например безплатните медицински прегледи за украински граждани, предлагани от [фондация „Астра Форум“](#).

⁸³ България, [Закон за здравето](#), 1 декември 2005 г., посл. изм. 25 януари 2023 г., чл. 58; България, [Наредба № 15 от 12 май 2005 г. за имунизациите в Република България](#), 31 май 2005 г., посл. изм. 24 февруари 2023 г.

⁸⁴ България, Министерство на здравеопазването, [Наредба № 3 от 5 февруари 2007 г. За здравните изисквания към детските градини](#), 16 февруари 2007 г., посл. изм. 8 юли 2022 г.

⁸⁵ За повече информация вижте [интернет страницата](#) на Столичната регионална здравна инспекция.

за необходимо.⁸⁶ Освен това Националният център за обществено здраве и анализи (НЦОЗА) предлага ръководство за предоставяне на психосоциална подкрепа на бежанците.⁸⁷

В **България** Българският червен кръст (БЧК) и Световната здравна организация (СЗО) изпълняват съвместен проект за улесняване на достъпа до здравеопазване на хората от Украйна. Проектът покрива допълнителните разходи за здраве, като например закупуване на лекарства, медицински изделия и разходи за изследвания и хирургически интервенции, и осигурява медицински консултанти в областите София, Варна и Бургас.⁸⁸

3.1.2. Предизвикателства при практическото осигуряване

В **България** през първия месец на притока на хора от Украйна здравни грижи се предоставяха само от лекари и здравни центрове на доброволни начала по собствена инициатива. В края на март 2022 г. децата и бременните жени бяха първите, които получиха достъп до безплатни здравни грижи в 31 здравно-консултативни центъра, открити в страната.⁸⁹ Няма данни за броя на децата, лишени от достъп до здравеопазване през този период.

В **България** особено важно беше привеждането на ваксинацията на украинските деца в съответствие с българския имунизационен календар, тъй като поставянето на всички ваксини е задължително условие за записване в детски градини и училища.⁹⁰ Според инструкциите, издадени от здравните власти, имунизацията може да бъде доказана само чрез представяне на официален документ.⁹¹ Много

---

⁸⁶ За пример за такова обучение вижте [интернет страницата](#) на МОМ България.

⁸⁷ Димитров, Пл. и Цолова, Г. (ред.) (2023), [Ръководство за психо-социална подкрепа на бежанци](#), София, Национален център за обществено здраве и анализи, 22 май 2023 г.

⁸⁸ Български червен кръст (2023), ['БЧК и СЗО със съвместен проект за подпомагане на украинските граждани в България'](#), прессъобщение, 17 ноември 2023 г.

⁸⁹ Качаунова, А. и др. (2023), [Правата на човека в България през 2022 г.](#), София, Български хелзински комитет, 16 май 2023 г., с. 120.

⁹⁰ Дойкински, П. и Цветков, Цв. (2022), ['Имунизират децата от Украйна, за да могат да посещават детска градина или училище у нас'](#), Българска национална телевизия, 16 юли 2022 г.

⁹¹ За повече информация вижте [интернет страницата](#) на Столичната регионална здравна инспекция.

от хората, бягащи от войната, обаче не носят такива документи със себе си. Съгласно инструкциите децата, за които няма данни за извършените ваксинации, се считат за неваксинирани. За тях се започва специална процедура за ваксиниране в съответствие с българския имунизационен календар.⁹² По принцип, според съобщения в медиите, лекарите в България приемат различни видове доказателства за ваксинация, включително снимки на сертификати за ваксинация.⁹³ Хората, които не са регистрирани при общопрактикуващ лекар, могат да се обърнат към Регионалните здравни инспекции (РЗИ), за да получат необходимите ваксини.⁹⁴ През 2022 г. инспекциите са предоставили 3 006 консултации относно здравните изисквания за посещаване на детска градина, на украинските деца са поставени 1 462 дози ваксини и са извършени 208 безплатни лабораторни изследвания, необходими за записването на украински деца в детски градини.⁹⁵ Все пак Световната здравна организация (СЗО) посочва, че колебание по отношение на ваксините се наблюдава както сред бежанците, така и сред българското население.⁹⁶ Законът предвижда глоба за хората, които не осигурят условия за ваксинирането на децата си,⁹⁷ но няма информация дали такива глоби се налагат на украинските родители.

В България разселените от Украйна лица получават подкрепа от неправителствени организации за покриване на разходите за медицински услуги, които не са включени в пакета за здравно осигуряване, например разходи за закупуване на някои лекарства и медицински изделия.⁹⁸ По данни на Българския червен кръст (БЧК) около 70 % от хората, идващи от Украйна, страдат от хронични заболявания, а около 40 % от медицинските дейности не се покриват от

⁹² За повече информация вижте [интернет страницата](#) на Столичната регионална здравна инспекция.

⁹³ Дойкински, П. и Цветков, Цв. (2022), '[Имунизират децата от Украйна, за да могат да посещават детска градина или училище у нас](#)', Българска национална телевизия, 16 юли 2022 г.

⁹⁴ За повече информация вижте [интернет страницата](#) на ВКБООН.

⁹⁵ България, Омбудсман на Република България (2023), [Годишен доклад за дейността на омбудсмана на Република България през 2022 г.](#), 12 април 2023 г., с. 333.

⁹⁶ World Health Organization (2023), [Report on refugee health: assessment of the Bulgarian health system's needs within the context of the crisis in Ukraine](#), Geneva, World Health Organization, 21 March 2023, p. 27.

⁹⁷ България, [Закон за здравето](#), 1 декември 2005 г., посл. изм. 25 януари 2023 г., чл. 209(3).

⁹⁸ Например виж: Кръстева, Н. (2022), '[Асоциация „Хипофиза“ набира средства за лекарства за бежанци от Украйна](#)', Българско национално радио, 15 ноември 2022 г.

здравната каса.⁹⁹ Няма данни за броя на децата, които се нуждаят от допълнителни средства за здравеопазване, но според Световната здравна организация (СЗО) допълнителното заплащане за здравни услуги (изчислявани на 39 % от текущите разходи за здравеопазване) са основна пречка пред достъпа на мигрантите до здравни грижи.¹⁰⁰

В **България**, според неотдавнашно проучване на достъпа до здравни грижи, проведено сред пълнолетни лица с временна закрила, основните предизвикателства, с които те се сблъскват, са липсата на достатъчно информация за здравноосигурителните права, езиковата бариера и ограниченият достъп до специфични устройства, като например апарати за измерване на кръвното налягане или кръвната захар.¹⁰¹

В **България** много хора от Украйна, които имат здравноосигурителни права, не са се регистрирали при общопрактикуващ лекар (ОПЛ) и по този начин имат ограничен достъп до извънболнична помощ.¹⁰² Като основна причина за това положение неправителствените организации посочват недостатъчния брой общопрактикуващи лекари и педиатри, които имат свободни места в листите си, говорят езика и са готови да запишат пациенти от Украйна.¹⁰³ По данни на организацията „Подкрепа за Украйна“ само 32 % от украинските граждани, разселени в България, имат общопрактикуващ лекар. В същото време доброволците често съветват хората с тежки увреждания да отидат в други държави с по-добри условия за здравеопазване.¹⁰⁴

---

⁹⁹ 24 часа (2023), ['Искат и бежанците да са в Националната здравна стратегия до 2030 г.'](#), 24 март 2023 г.

¹⁰⁰ World Health Organization (2023), [Report on refugee health: assessment of the Bulgarian health system's needs within the context of the crisis in Ukraine](#), Geneva, World Health Organization, 21 March 2023.

¹⁰¹ Любенова, А. и др. (2023), [Достъп до здравеопазване за украинските бежанци в България: Резултати от проучване сред украински бежанци и представители на здравната система](#), София, Национална пациентска организация, 22 февруари 2023 г.

¹⁰² Качаунова, А. и др. (2023), [Правата на човека в България през 2022 г.](#), София, Български хелзинкски комитет, 16 май 2023 г., с. 121.

¹⁰³ Качаунова, А. и др. (2023), [Правата на човека в България през 2022 г.](#), София, Български хелзинкски комитет, 16 май 2023 г., с. 121.

¹⁰⁴ Offnews (2023), ['32 % от украинските бежанци имат личен лекар у нас'](#), 24 March 2023.

3.1.3. Психично здраве и психологическа подкрепа за деца, бягаци от Украйна

В **България** украинските деца, на които е предоставена временна закрила, имат същите права на безплатно здравеопазване (включително психиатрична и психологическа помощ) като всички български деца.¹⁰⁵ При поискване децата могат да получат психиатрична помощ като част от здравноосигурителния пакет, ако общопрактикуващият им лекар ги насочи към специалист, но не се извършва скрининг за проактивно установяване на психични състояния. В България има 22 детски психиатри и три болнични отделения за деца (в София, Пловдив и Варна) с общ капацитет от 29 легла.¹⁰⁶ Има амбулаторни заведения за деца в градовете София и Русе. В същото време, според анализи на неправителствени организации, голяма част от психиатричните грижи и психологическата подкрепа се предоставят от граждански организации и специалисти, работещи на доброволни начала.¹⁰⁷

В **България**, по данни на Световната здравна организация (СЗО), рецептите, издадени в Украйна, не са валидни и само 40 % от психиатричните лекарства се покриват от Националната здравноосигурителна каса (НЗОК). Списъкът на основните психотропни лекарства не съответства на украинския списък, което може да доведе до проблеми с достъпа до необходимите лекарства, особено за хората с хронични психични разстройства.¹⁰⁸

В **България** УНИЦЕФ и Върховният комисариат за бежанците на ООН поддържат няколко центъра „Синя точка“ за подкрепа на деца, бягаци от войната в Украйна. Те предоставят информация, правни съвети, психосоциална подкрепа, идентификация и насочване към услуги за деца, жени, семейства, непридружени деца и други групи със специфичен повишен риск.¹⁰⁹

¹⁰⁵ България, [Закон за убежището и бежанците](#), 1 декември 2002 г., посл. изм. 26 април 2022 г., чл. 39.

¹⁰⁶ European Psychiatric Association (2019), [Report on Bulgarian Mental Health Care and Reform Process 2018](#), Strasbourg, European Psychiatric Association.

¹⁰⁷ Национална мрежа за децата (2023), [Бележник 2023: Какъв е средният успех на държавата в грижата за децата?](#), 31 май 2023 г.

¹⁰⁸ World Health Organization (2023), [Report on refugee health: assessment of the Bulgarian health system's needs within the context of the crisis in Ukraine](#), Geneva, World Health Organization, 21 March 2023, p. 18.

¹⁰⁹ За повече информация вижте [интернет страницата](#) на УНИЦЕФ.

В **България** Българският червен кръст (БЧК) поддържа гореща телефонна линия, на която се предлага психосоциална помощ на хора, бягащи от Украйна, включително и на деца. Горещата линия функционира от 7 март 2022 г. и предлага подкрепа на украински и руски език три дни в седмицата.¹¹⁰ Към 23 август 2023 г. чрез нея са предоставени общо 12 646 консултации.¹¹¹

В **България** редица неправителствени организации изпълняват проекти в подкрепа на деца, бягащи от войната в Украйна, които включват, наред с други дейности, предоставяне на психологическа и психиатрична помощ. Такъв проект се изпълнява от благотворителната организация Карин дом във Варна. Тя предлага адаптирани дейности за психологическа подкрепа и терапия на деца от Украйна.¹¹² Сдружение „Дете и пространство“ осъществява подобен проект в София.¹¹³

В **България** Националният център за обществено здраве и анализи (НЦОЗА) предлага ръководство за предоставяне на психосоциална подкрепа на бежанците. То има за цел да подпомогне работещите на първа линия и доброволците, които предоставят специализирана психиатрична и психосоциална подкрепа на лица, бягащи от войната в Украйна, както и на други бежанци и лица, търсещи убежище.¹¹⁴

3.2. Достъп до образование

3.2.1. Видове училищно образование

В **България** много украински деца продължиха образованието си дистанционно в рамките на украинската образователна система, поне до завършване на учебната

---

¹¹⁰ За повече информация вижте [интернет страницата](#) на Българския червен кръст.

¹¹¹ За повече информация вижте [интернет страницата](#) на Българския червен кръст.

¹¹² За повече информация вижте [интернет страницата](#) на „Карин дом“.

¹¹³ За повече информация вижте [интернет страницата](#) на Сдружение „Дете и пространство“.

¹¹⁴ Димитров, Пл. и Цолова, Г. (ред.) (2023), [Ръководство за психо-социална подкрепа на бежанци](#), София, Национален център за обществено здраве и анализи, 22 май 2023 г.

година, която са започнали в Украйна.¹¹⁵ В стремежа си да подпомогне украинските деца в този процес издателство "Просвета" се присъедини към инициативата на Европейската асоциация на издателите на учебници (EEPG) за осигуряване на достъп до електронно четими версии на всички украински учебници от първи до дванадесети клас на украинското издателство „Ранок“. Достъпът е осигурен чрез портала за електронни ресурси на издателство „Просвета“.¹¹⁶

В **България** през юли 2022 г. посолството на Украйна в сътрудничество с Министерството на образованието и науката (МОН) на България, Техническият университет в София и Икономическият университет във Варна осъществиха провеждането в България на украинските зрелостни изпити (т.нар. Национален мултипредметен тест) на 548 украински деца, завършващи средното си образование.¹¹⁷ Националният мултипредметен тест е компютърна форма на входящ изпит за бакалавърските програми, предвиден за оценка на резултатите от обучението на кандидатите по украински език, математика и история на Украйна.

В **България** неправителствената организация Ситуационен център „Отворени врати“ поддържа образователен център за деца, който предлага уроци, допълващи онлайн обучението по украинската програма.¹¹⁸ Центърът е описан подробно в Приложение 2.

В **България** децата на възраст четири и повече години с предоставена временна закрила имат същите права на безплатно образование в българската образователна система като българските деца.¹¹⁹ Образованието в България е и задължително за децата на възраст между 4 и 16 години, а родителите, които не

---

¹¹⁵ Национална мрежа за децата (2023), [Бележник 2023: Какъв е средният успех на държавата в грижата за децата?](#), 31 май 2023 г., с. 41.

¹¹⁶ За повече информация вижте [интернет страницата](#) на издателство “Просвета”.

¹¹⁷ Дамянов, Е. (2023), ['Провеждат матури за украинските зрелостници у нас'](#), *Nova News*, 26 юли 2022 г.

¹¹⁸ За повече информация вижте профила на Ситуационен център „Отворени врати“ на платформата [Migrantlife.bg](#).

¹¹⁹ България, [Закон за убежището и бежанците](#), 1 декември 2002 г., посл. изм. 26 април 2022 г.; България, [Закон за предучилищното и училищното образование](#), 1 август 2016 г., посл. изм. 2 февруари 2023 г., чл. 8.

запишат децата си, се санкционират с глоба.¹²⁰ Според образователното министерство и органите за закрила на детето това задължение не се отнася автоматично до лицата с временна закрила.¹²¹ Според организацията Национална мрежа за децата (НМД) през учебната 2022/2023 г. по-малко от 10 % от украинските деца, пребиваващи в България, са били записани в системата на формалното българско образование.¹²² Според други оценки към 12 септември 2022 г. (два дни преди началото на учебната 2022/2023 г.) 1,5 % от 39 143 украински деца са записани в български училища и детски градини.¹²³ Според Омбудсмана към същата дата по-малко от половината от децата, желаещи да посещават българските детски градини, и 77 % от желаещите да бъдат записани в българските училища са били действително приети.¹²⁴ Експерти от Министерството на образованието и науката (МОН) коментират в медиите, че основната причина за ниския обхват е възможността украинските деца да продължат образованието си в Украйна онлайн.¹²⁵ Въпреки че според Министерството на образованието и науката (МОН) националната образователна система има капацитет да приеме всички украински деца (вж. раздел 3.2.2), УНИЦЕФ съобщава, че в областите Бургас и Варна има места, където броят на децата бежанци надвишава наличния капацитет.¹²⁶ Властите там насочват децата към най-близките училища/детски градини, в които има свободни места.¹²⁷ Тези училища може да се намират на разстояние, което да изисква допълнителни разходи за пътуване. Други пречки пред посещаването на български училища са изискването за наличие на всички необходими имунизации и тромавата

---

¹²⁰ България, [Закон за предучилищното и училищното образование](#), 1 август 2016 г., посл. изм. 2 февруари 2023 г., чл. 347.

¹²¹ Интервю с експерт от Държавната агенция за закрила на детето, проведено на 27 юни 2023 г., и интервю с експерт от Министерството на образованието и науката, проведено на 28 юни 2023 г.

¹²² Национална мрежа за децата (2023), [Бележник 2021: Какъв е средният успех на държавата в грижата за децата?](#), 31 май 2023 г., с. 41.

¹²³ Георгиева, С. (2022), ['Под 2% от украинските деца у нас са записани на училище или градина'](#), *Сега*, 14 септември 2022 г.

¹²⁴ България, Омбудсман на Република България (2023), [Годишен доклад за дейността на омбудсмана на Република България през 2022 г.](#), 12 април 2023 г.

¹²⁵ Георгиева, С. (2022), ['Под 2% от украинските деца у нас са записани на училище или градина'](#), *Сега*, 14 септември 2022 г.

¹²⁶ UNICEF (2023), ['Ukraine Refugee Response in Bulgaria: Factsheet June 2023'](#), 20 June 2023.

¹²⁷ Министерство на образованието и науката (2023), Писмо № 16-90/15.06.2023 до Центъра за изследване на демокрацията, 15 юни 2023 г.

процедура за насочване на децата към училищата.¹²⁸ Като цяло, според органите за закрила на детето, семействата от Украйна предпочитат децата (особено тези в гимназиална възраст) да продължат украинското си образование, тъй като планират да се върнат в Украйна в близко бъдеще.¹²⁹

Таблица 5 – Записани и посещаващи училище/детска градина деца, бягащи от Украйна

Тип образование		Брой записани деца	Брой посещаващи деца	Източник
Национална система на формално образование	Деца в детските градини	737	737	Данни на Министерството на образованието и науката към 15 май 2023 г.
	Деца в начален етап	1 026	1 026	Данни на Министерството на образованието и науката към 15 май 2023 г., които включват деца на възраст от седем до десет години, записани в първи до четвърти клас.
	Деца в прогимназиален и гимназиален етап	1 009	1 009	Данни на Министерството на образованието и науката към 15 май 2023 г., които включват деца на възраст от десет до седемнадесет години, записани в пети до седми клас (625 деца) и от осми до дванадесети клас (284 деца).

¹²⁸ Георгиева, С. (2022), ['Под 2% от украинските деца у нас са записани на училище или градина'](#), *Сега*, 14 септември 2022 г.

¹²⁹ Интервю с експерт на Държавна агенция за закрила на детето, проведено на 27 юни 2023 г.

Физическо присъствие в украинско училище / образователна среда	N/A	N/A	Министерство на образованието и науката
Онлайн присъствие в украинско училище / образователна среда	N/A	N/A	Министерство на образованието и науката

Източник: Министерство на образованието и науката (2023), Писмо № 16-90/15.06.2023 до Центъра за изследване на демокрацията, 15 юни 2023 г.

3.2.2. Подкрепа за интеграция във формалната образователна система

В **България** Министерството на образованието и науката (МОН) съобщава, че има възможност да включи в системата на формалното образование всички украински деца, пребиваващи в България.¹³⁰ Тези деца, които желаят да бъдат записани в българска детска градина или училище, трябва да подадат заявление лично или по електронна поща в някое от 28-те регионални управления на образованието (РУО).¹³¹ Всяко РУО е публикувало на своята интернет страница контактите на длъжностно лице, говорещо английски и/или руски език, за кандидатите, които имат езикови затруднения. След подаване на заявлението РУО насочва детето към училище или детска градина в зависимост от възрастта му и завършеното ниво на образование.¹³² Децата се записват в детските градини и училищата само ако имат всички необходими имунизации за възрастта си.¹³³

В **България**, след като бъдат записани в училище или детска градина, украинските деца получават допълнителни занимания по български като чужд език, психологическа подкрепа, ако е необходимо, други дейности за подкрепа на личностното развитие, както и допълнителни дейности за подкрепа на развитието, ако е необходимо, включително ресурсна подкрепа за деца със специални образователни потребности. Директорите на училищата и детските градини са отговорни за осигуряване на такава подкрепа и за оценка на

¹³⁰ България, Министерство на образованието и науката) (2023), '[1400 студенти от Украйна се обучават в България](#)', прессъобщение, 30 януари 2023 г.

¹³¹ България, [Наредба № 3 от 6 април 2017 г. за условията и реда за приемане и обучение на лицата, търсещи или получили международна закрила](#), 6 април 2017 г.

¹³² България, [Наредба № 11 от 1 септември 2016 г. за оценяване на резултатите от обучението на учениците](#), 20 септември 2016 г., посл. изм. 13 юни 2023 г.

¹³³ За повече информация вижте [интернет страницата](#) на Министерството на образованието и науката.

необходимостта от нея.¹³⁴ Училищата, които не разполагат с достатъчно специализирани учители в рамките на постоянния си персонал, имат право временно да назначат нови или да включат децата в допълнителни онлайн занимания по български език и/или други специфични предмети. На децата, които посещават тези допълнителни онлайн уроци по български език или други учебни предмети, се предоставят и електронни устройства за времето на обучението.¹³⁵ Министерството на образованието и науката (МОН) е публикувало на своята интернет страница различни ресурси, свързани с образованието на децата от Украйна, включително учебни програми, работни тетрадки и тестове със свободен достъп за преподаване на български език като чужд и др.¹³⁶

В **България** издателството на учебници „Просвета“ съобщава, че е готово да предостави безплатни български учебници/познавателни книжки за всички украински деца, записани в български детски градини и училища.¹³⁷ За да ги получат, директорите на училища и детски градини са поканени да подадат заявки до издателството, в които да посочат необходимите бройки. Няма налични данни за броя на учебниците, поискани в рамките на тази кампания.

В **България** редица институции и граждански организации изпълняват проекти, целящи да информират украинските деца за възможностите да продължат образованието си в България. Така например гражданската организация Фондация „Астра Форум“ в партньорство с Регионалното управление на образованието в София-град организира поредица от информационни събития, както онлайн, така и на живо, за разясняване на децата от Украйна на българското образователно законодателство и възможностите за включване в националната образователна система.¹³⁸ Неправителствени организации изпълняват и различни

---

¹³⁴ България, Министерство на образованието и науката (2022), [Информация относно процедурата за приемане и обучение на деца и ученици в предучилищна и училищна възраст от Украйна в български държавни и общински детски градини и училища](#), 29 март 2022 г.

¹³⁵ България, Министерство на образованието и науката (2023), ['Учениците от Украйна ще имат допълнителни онлайн уроци'](#), прессъобщение, 12 април 2022 г.

¹³⁶ За повече информация вижте [интернет страницата](#) на Министерството на образованието и науката.

¹³⁷ За повече информация вижте [интернет страницата](#) на издателство „Просвета“.

¹³⁸ За повече информация вижте [интернет страницата](#) на Фондация „Астра Форум“.

дейности, насочени към интегриране на украинските деца в образователната система (летни училища, езикови курсове, творчески дейности и др.).¹³⁹

3.2.3. Данни за отпаднали от училище и NEET (младежи, които не учат, не работят и не се обучават)

В **България** няма налични данни за отпаднали от училище и NEET (младежи, които нито учат, нито работят, нито се обучават) сред украинските деца и младежи.¹⁴⁰ По данни на Министерството на образованието и науката (МОН) около 1,400 украински студенти учат в български университети.¹⁴¹

3.3. Достъп до социално подпомагане - форми на социално подпомагане, свързани с децата

В **България** няколко форми на социална помощ са достъпни за украинските деца (и семейства). Същите форми на помощ са на разположение и на всички лица с предоставена международна закрила или статут на пребиваване.¹⁴² Първо, семействата могат да кандидатстват веднъж годишно за еднократна финансова помощ в размер до 375 лева за покриване на инцидентно възникнали разходи, свързани със здравеопазване, образование, комунални услуги и други жизненоважни потребности.¹⁴³ През 2022 г. 47 736 украински семейства са

¹³⁹ Вижте например [интернет страницата](#) на украинската организацията „Украински Вулик“ (*Український Вулик*).

¹⁴⁰ България, Министерство на образованието и науката (2023), Писмо № 16-90/15.06.2023 до Центъра за изследване на демокрацията, 15 юни 2023 г.

¹⁴¹ България, Министерство на образованието и науката (2023), '[1400 студенти от Украйна се обучават в България](#)', прессъобщение, 30 януари 2023 г.

¹⁴² За повече информация вижте [интернет страницата](#) на Агенцията за социално подпомагане.

¹⁴³ България, [Правилник за прилагане на Закона за социално подпомагане](#), 5 ноември 1998 г., посл. изм. 19 май 2022 г., чл. 16.

получили такава помощ.¹⁴⁴ Вторият вид еднократна финансова помощ, достъпна за украински семейства, се състои от ваучери на стойност 100 лева за покриване на първоначални разходи за храна и стоки от първа необходимост. Всеки член на семейството, включително децата, получава индивидуален ваучер.¹⁴⁵ Към края на 2022 г. дирекциите „Социално подпомагане“ са предоставили общо 32 443 такива ваучера.¹⁴⁶

В **България** някои социални помощи не се прилагат автоматично и за децата, получили временна закрила. Например децата с увреждания, на които е предоставена временна закрила, не са обхванати от и нямат достъп до финансовата помощ, предвидена в Закона за семейните помощи за деца,¹⁴⁷ с изключение на достъпа до медицински изделия.¹⁴⁸

В **България**, в допълнение към социалното подпомагане, предоставяно от държавата, финансова подкрепа се предоставя и от международни и неправителствени организации. Българският червен кръст (БЧК) предоставя еднократна помощ в размер на 125 лева на всеки член на домакинство с дете на възраст под 18 години или бременна/кърмеща жена.¹⁴⁹ МОМ България изпълнява програма за подкрепа, която предлага редица дейности за подпомагане с фокус върху уязвими лица. Сред групите, които могат да получат помощ, са семейства с деца и деца с увреждания, непридружени деца, както и жертви на насилие, трафик и изтезания.¹⁵⁰ УНИЦЕФ България изпълнява програма за парична помощ за семейства с деца, която е обхванала 228 деца (включително 33 деца с увреждания).¹⁵¹

---

¹⁴⁴ България, Омбудсман на Република България (2023), [Годишен доклад за дейността на омбудсмана на Република България през 2022 г.](#), 12 април 2023 г., с. 315.

¹⁴⁵ За повече информация вижте [интернет страницата](#) на Агенцията за социално подпомагане.

¹⁴⁶ Национална мрежа за децата (2023), [Бележник 2021: Какъв е средният успех на държавата в грижата за децата?](#), 31 май 2023 г.

¹⁴⁷ България, [Закон за семейните помощи за деца](#), 1 април 2002 г., посл. изм. 23 декември 2022 г.

¹⁴⁸ World Health Organization (2023), [Report on refugee health: assessment of the Bulgarian health system's needs within the context of the crisis in Ukraine](#), Geneva, World Health Organization, pp. 16-17.

¹⁴⁹ За повече информация вижте [интернет страницата](#) на Българския червен кръст.

¹⁵⁰ За повече информация вижте [интернет страницата](#) на МОМ България.

¹⁵¹ UNICEF Bulgaria (2022), [Ukraine Refugee Response in Bulgaria: Factsheet](#), December 2022.

4. Допълнителни законови и практически пречки и предизвикателства

4.1. Общи предизвикателства

В **България** много от предизвикателствата, които могат да попречат на децата от Украйна да получат достъп до услуги за подкрепа, са общи предизвикателства, засягащи и други уязвими групи. Едно от тях е множеството административни и бюрократични пречки, някои заложи в законодателството, затрудняващи бенефициентите да получат подкрепата, на която имат право. Хората от Украйна с предоставена временна закрила често трябва да представят различни видове документи, за да получат достъп до здравни, образователни или социални услуги.¹⁵² Езиковата бариера е друго предизвикателство, което често се споменава като пречка при общуването с компетентните органи. В различни проучвания езиковият проблем се посочва като пречка за достъп до здравни услуги,¹⁵³ подкрепа чрез Националната телефонна линия за деца 116 111¹⁵⁴ и др.

В **България** неправителствени организации и доброволци полагат значителни усилия, за да допълнят мерките за подкрепа на държавата, особено през първите месеци след началото на войната. Секторът на гражданското общество организира своевременно редица дейности за осигуряване на частни жилища,¹⁵⁵

---

¹⁵² Национална мрежа за децата (2023), [Бележник 2021: Какъв е средният успех на държавата в грижата за децата?](#), 31 май 2023 г.

¹⁵³ Любенова, А. и др. (2023), [Достъп до здравеопазване за украинските бежанци в България: Резултати от проучване сред украински бежанци и представители на здравната система](#), София, Национална пациентска организация, 22 февруари 2023 г.

¹⁵⁴ Национална мрежа за децата (2023), [Бележник 2021: Какъв е средният успех на държавата в грижата за децата?](#), 31 май 2023 г., с. 40-41.

¹⁵⁵ Медиапул (2022), ['Повечето украински бежанци са настанени безплатно в домовете на доброволци'](#), 26 март 2022 г.

храна и стоки от първа необходимост,¹⁵⁶ целева (здравна) помощ за уязвимите лица,¹⁵⁷ грижи и образование за децата¹⁵⁸ и др.

4.2. Предизвикателства пред децата в множествен риск/неравносгодно положение

В България, според омбудсмана, хората с увреждания, на които е предоставена временна закрила, имат по-малко възможности за достъп до необходимата им подкрепа в сравнение с лицата, които търсят или са получили международна закрила. В рамките на процедурата за предоставяне на временна закрила не се извършва индивидуална оценка на потребностите на хората (включително децата) с увреждания, което от своя страна ограничава прилагането на индивидуалния подход при предоставянето на подкрепа. Според омбудсмана, за хората с увреждания процедурата за международна закрила би била по-добър вариант, тъй като тя би им дала повече права за достъп до здравната, образователната и социалната системи.¹⁵⁹ Освен това документите за признаване на инвалидност, издадени в Украйна, не са валидни в България.¹⁶⁰ Поради това хората с увреждания от Украйна, които искат да получат достъп до българската социална система, трябва да преминат през цялата процедура по признаване на увреждане в България, включително някои скъпоструващи медицински изследвания. Поради политическата криза в страната правителството не успя да добави лицата с временна закрила към групата на лицата, които могат автоматично да се възползват от социалната система за хора с увреждания.¹⁶¹ В резултат на това децата с увреждания, идващи от Украйна, не могат да получават

---

¹⁵⁶ За повече информация вижте [интернет страницата](#) на Българския червен кръст.

¹⁵⁷ За една такава инициатива, насочена към оказване на помощ на малки деца и бременни жени, вижте [интернет страницата](#) на Фондация „Нашите недоносени деца“.

¹⁵⁸ За повече информация вижте [интернет страницата](#) на „Заедно в час“.

¹⁵⁹ България, Омбудсман на Република България (2023), [Годишен доклад за дейността на омбудсмана на Република България през 2022 г.](#), 12 април 2023 г., с. 221.

¹⁶⁰ За повече информация вижте [интернет страницата](#) на Министерството на труда и социалната политика.

¹⁶¹ България, Омбудсман на Република България (2023), [Годишен доклад за дейността на омбудсмана на Република България през 2022 г.](#), 12 април 2023 г., с. 222.

помощи по Закона за семейните помощи за деца.¹⁶² В отговор на това предизвикателство неправителствени и международни организации предоставят подкрепа на семейства с деца с увреждания в рамките на собствени проекти. Такъв проект е „Спешна подкрепа за ранно детско развитие за украински бежанци“, изпълняван от Европейската асоциация на доставчиците на услуги за хора с увреждания.¹⁶³ Активисти и доброволци организират и кампании за набиране на средства, за да отговорят на нуждите на децата с увреждания, като например специална храна, инвалидни колички и линейки. Някои от тях обаче съветват родителите на деца с увреждания да се преместят в други държави, където социалната система може да подкрепи адекватно нуждите на децата им.¹⁶⁴

---

¹⁶² България, [Закон за семейните помощи за деца](#), 1 април 2002 г., посл. изм. 23 декември 2022 г.

¹⁶³ За повече информация вижте [интернет страницата](#) на Европейската асоциация на доставчиците на услуги за хора с увреждания.

¹⁶⁴ Семковска, Д. (2022), '[Аделина Банакиева: България не е подготвена да приема бежанци със специални потребности](#)', *Българско национално радио*, 21 март 2022 г.

5. Действащи политики

5.1. Специализиран план за действие и/или интегрирани мерки

В **България** няма политика или план за действие, насочени конкретно към децата, бягащи от Украйна. През юли 2022 г. правителството актуализира План за действие при временна закрила в Република България, за да го адаптира към нуждите на хората, разселени от Украйна.¹⁶⁵ Планът описва подробно стъпките, които трябва да бъдат предприети от всички компетентни органи в случаите на масово преместване на хора в България, включително регистрацията, първи прием и предоставяне на стоки от първа необходимост. По отношение на децата планът предвижда отделно временно настаняване на граничните пунктове за семейства и деца, както и отделяне на място за детски площадки за по-малките деца. Предвижда се и предоставянето на специални спешни пакети с основни стоки (храна и санитарни продукти) за деца от различни възрастови групи. Например всяко дете на възраст до две години трябва да получи един литър мляко, шест опаковки бебешка храна, две кисели млека, три опаковки бисквити, шест кроасана, шест разтворими супи и една опаковка разтворимо мляко за първите шест дни от пристигането си. По отношение на санитарните продукти децата получават четка и паста за зъби, тоалетна хартия/пелени, сапун и прах за пране.¹⁶⁶

В **България**, правителството прие Програма за хуманитарно подпомагане на разселени лица от Украйна с предоставена временна закрила в Република България. Продължителността на програмата беше удължавана няколко пъти, последният – до 30 септември 2023 г.¹⁶⁷ По програмата се възстановяват разходите на местата за настаняване, в които са настанени лица от Украйна със статут на временна закрила. Първоначално програмата обхващаше всички места

---

¹⁶⁵ България, Министерски съвет, [Актуализиран план за действие при временна закрила в Република България](#), 27 юли 2022 г.

¹⁶⁶ България, Министерски съвет, [Актуализиран план за действие при временна закрила в Република България](#), 27 юли 2022 г., Приложение 11.

¹⁶⁷ България, Министерски съвет, [Решение № 454 от 27.06.2023 г. за удължаване на срока на Програмата за хуманитарно подпомагане на разселени лица от Украйна с предоставена временна закрила в Република България](#), 27 юни 2023 г.

за настаняване, включително частни хотели, но от 1 ноември 2022 г. само държавните и общинските почивни бази имат право на такова възстановяване.¹⁶⁸

В **България** подкрепата за децата, разселени от Украйна, се предоставя чрез европейските фондове. През август 2022 г. Европейската комисия одобри проект BG05FMOP001-6.001 „Предоставяне на ваучери за осигуряване на храни и стоки от първа необходимост за разселени лица от Украйна“ по Оперативна програма „Храни и/или основно материално подпомагане“ (ОПХОМП) 2014-2020 г.¹⁶⁹ Програмата предвижда предоставянето на 40 000 ваучера на стойност 100 лева на всяко разселено от Украйна лице, включително и на деца, за покриване на първоначалните разходи за храна и стоки от първа необходимост.

В **България** средства от ЕС бяха отпуснати и за подпомагане на образованието на деца от Украйна. Комитетът за наблюдение на Програма „Образование“ 2021 - 2027 разшири обхвата на проекта „Равен достъп до училищно образование в условията на криза“, за да включи дейности, насочени към деца от Украйна, записани в българската образователна система. Проектът обхваща наемането на допълнителни учители, които да предоставят дейности за обща или допълнителна подкрепа за личностно развитие и онлайн уроци по български език.¹⁷⁰

В **България** има многобройни инициативи на местно ниво, включително публично-частни партньорства, насочени към подкрепа на деца от Украйна. Например община Бургас, която е едно от най-предпочитаните места за пребиваване на лица от Украйна, в сътрудничество с УНИЦЕФ България реализира проекта „УНИЦЕФ България и Община Бургас – заедно в подкрепа на уязвими деца и младежи“. Проектът е с бюджет от 528 665,92 лева и продължителност до края на 2023 г.¹⁷¹ Той предвижда реконструкция и откриване на общностен център за дневна грижа за деца на възраст от три до шест години, споделено пространство за учене за деца на възраст от 7 до 14 години и център, предлагащ

---

¹⁶⁸ За повече информация вижте [Националния портал за информация и взаимопомощ за хората, засегнати от войната в Украйна](#).

¹⁶⁹ България, Министерски съвет, [Оперативна програма за храни и/или основно материално подпомагане, съфинансирана от Фонда за европейско подпомагане на най-нуждаещите се лица 2014-2020 г.](#), 18 август 2022 г.

¹⁷⁰ За повече информация вижте [интернет страницата](#) на програмата.

¹⁷¹ България, Община Бургас (2022), [Докладна записка от Димитър Николов – кмет на Община Бургас 08-00-13565/09.12.2022](#), 9 декември 2022 г.

психологическа подкрепа, консултиране, застъпничество и кариерно развитие за уязвими деца и младежи на възраст от 10 до 24 години.

5.2. Европейска гаранция за детето

В **България** планът за действие във връзка с Европейската гаранция за детето отчита войната в Украйна като рисков фактор за правата на децата и икономическо предизвикателство, което задълбочава уязвимостта на децата. Планът определя децата, бягащи от Украйна, и по-специално тези, които пристигат непридружени, като една от целевите си групи.¹⁷² Документът е структуриран по 14 цели, включително намаляване на дела на децата, изложени на риск от бедност, и намаляване на броя на децата, които отпадат от училище. Тези цели се отнасят за всички деца, включително и за тези от Украйна. Освен това няма други мерки, които да са насочени конкретно към децата, бягащи от Украйна.

5.3. Бюджет

В **България** държавният бюджет не предвижда отделни бюджетни пера за политиките за децата. Бюджетът на отделните държавни органи е структуриран по области на политиката, като нито една от тях не е дефинирана като закрила/благосъстояние на детето. Съгласно Закона за публичните финанси националният бюджет има три компонента, всеки от които се приема с отделен закон. Това са държавният бюджет, бюджетът на държавното обществено осигуряване и бюджетът на Националната здравноосигурителна каса. Поради политическата криза и честите парламентарни избори парламентът не успя да приеме навреме бюджета за 2023 г.¹⁷³ Вследствие на това беше удължен срокът

---

¹⁷² България, Министерски съвет, [План за действие в изпълнение на Препоръка \(ЕС\) 2021/1004 на Съвета за създаване на Европейска гаранция за детето 2030](#), 9 ноември 2022 г.

¹⁷³ След оставката на правителството през юни 2022 г. парламентът не успя да избере редовно правителство до юни 2023 г., което доведе до поредица от парламентарни избори. Служебното правителство, назначено от Президента, реши да удължи срока на действие на бюджета за 2022 г., вместо да предложи нов бюджет за 2023 г. За повече информация вижте Ризова, Д. (2022), [‘Служебният кабинет няма да внесе проектобюджет за 2023 г.’](#), bTV, 25 октомври 2022 г.

на действие на бюджета за 2022 г., който се прилагаше до гласуването на нов бюджет.¹⁷⁴

В **България** правителството използва средства от ЕС за съфинансиране на настаняването и изхранването на хора от Украйна, които нямат достъп до частни жилища. Подкрепата се предоставя в рамките на Програма за хуманитарно подпомагане на разселени лица от Украйна с предоставена временна закрила в Република България. Програмата се реализира като проект по Оперативна програма „Добро управление“ 2014-2020 г. с бюджет от 40 млн. лв. Целта на проекта е да се осигури настаняване на 68 554 лица, от които 27 768 деца.¹⁷⁵

В България средствата на ЕС се използват и за подпомагане на интеграцията на украински деца в българската образователна система. Това се случва в рамките на проекта „Равен достъп до училищно образование в условията на криза“, изпълняван по Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“ 2014-2020 г. Бюджетът на проекта е в размер на 109 562 542 лева.¹⁷⁶

---

¹⁷⁴ България, [Закон за изменение и допълнение на Закона за прилагане на разпоредби на Закона за държавния бюджет на Република България за 2022 г., Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване за 2022 г. и Закона за бюджета на Националната здравноосигурителна каса за 2022 г.](#)), 20 юни 2023 г.

¹⁷⁵ За повече информация вижте [интернет страницата](#) на Министерството на туризма.

¹⁷⁶ За повече информация вижте [интернет страницата](#) на Министерството на образованието и науката.

Приложение 1 – Изследвания и данни

Таблица 6 – Изследване на опита на деца, бягащи от Украйна

Проучвания или изследвания на опита на деца, бягащи от Украйна	
Име/заглавие	Достъп до здравеопазване за украинските бежанци в България: Резултати от проучване сред украински бежанци и представители на здравната система
Основни изводи (макс. 1000 символа)	<p>Проучването изследва достъпа до здравни грижи на лицата, разселени от Украйна, като цяло. То не е специално насочено към децата, но констатациите му са еднакво валидни за положението на всички лица от Украйна, включително и на децата. Според резултатите бежанците от Украйна имат достъп до здравеопазване в България и са доволни от него. Съществуват обаче някои административни пречки, като например липсата на систематична и достъпна информация за техните права и за административните процедури, както и езиковата бариера. Около 65 % от анкетираните лица не са запознати с процедурата за регистрация при общопрактикуващ лекар, която е ключова за достъп до здравни услуги. От всички запознати с тази процедура (45 души) най-висок е делът в Пловдив, а най-нисък – в София. Хората, които не са запознати със здравноосигурителните си права, често търсят помощ в спешните кабинети, което води до допълнителни разходи. 60 % от анкетираните съобщават, че е трябвало да заплащат за получените здравни грижи. Най-голям дял от анкетираните медицински служители (42 %) смятат, че хората, бягащи от Украйна, не са доволни от отношението на държавата, но са доволни от реакцията на гражданския сектор.</p>
Подчертайте специфичните констатации по отношение на пола, възрастта, уврежданията и други характеристики	Според резултатите от проучването основната неудовлетворена медицинска нужда на хората от Украйна е липсата на лекарства и медицински изделия (за хора с хронични заболявания). Психологическите проблеми са другите здравни потребности, които не са конкретно адресирани.
Методология (за проучвания/анк	Проучването е проведено чрез интервюта по метода лице в лице със 127 души, разселени от Украйна, на възраст над 18

ети посочете размера и метода на определяне на извадката)	години, и 78 дистанционни интервюта със здравни работници (общо 205 респонденти). Групата на респондентите от Украйна включва предимно майки с деца. Проучването е проведено в четири населени места, избрани заради броя на разселените в тях хора от Украйна (София, Пловдив, Бургас и Варна). Въпреки че не се фокусира върху децата, докладът разглежда опита на хора, нуждаещи се от медицинска помощ, които са се обърнали към лекари заради нуждите на децата си.
Източник	Национална пациентска организация (2023), Достъп до здравеопазване за украинските бежанци в България: Резултати от проучване сред украински бежанци и представители на здравната система , 22 февруари 2023 г.

Таблица 7 – Изследване на опита на деца, бягащи от Украйна

Проучвания или изследвания на опита на деца, бягащи от Украйна	
Име/заглавие	Бележник 2023: Какъв е средният успех на държавата в грижата за децата?
Основни изводи (макс. 1000 символа)	Според доклада държавата има ограничен капацитет да реагира на кризисни ситуации, свързани с деца, в които различните органи трябва да действат координирано и да намират бързи и нестандартни решения на спешни проблеми. По отношение на украинските деца, докладът отбелязва продължаващия проблем с многобройните административни и бюрократични пречки, някои от които предвидени в закона, които възпрепятстват реалното получаване на финансова помощ. Семействата с деца срещат трудности при преодоляването на административните пречки, особено свързаните с издаване на различни документи, които са условие за достъп до образование, здравеопазване и социални услуги. Политическата криза допълнително усложнява решаването на тези въпроси, като оставя подпомагането почти изцяло в ръцете на неправителствените организации и доброволците. Психологическата подкрепа, която е на разположение на децата, също се предоставя предимно от неправителствения сектор.
Подчертайте специфичните констатации по отношение на пола, възрастта, уврежданията и	Докладът специално подчертава положението на непридружените деца, които на практика се третират като придружени, тъй като пристигат в страната със свои роднини или други близки. Усилията за настаняване на непридружените украински деца в социални услуги и приемни семейства на практика се провалят, тъй като лицата, пътуващи с тези деца, отказват да участват в

<p>други характеристики</p>	<p>процедурите, предвидени в националното законодателство за закрила на детето (съдебна процедура за настаняване на деца извън семейството). Въпреки че законът предвижда равен достъп до здравни грижи на лицата от Украйна и българските граждани, на практика украинските бежанци срещат пречки при достъпа поради недостатъчния брой общопрактикуващи лекари или нежеланието им да регистрират лицата с временна закрила като свои пациенти. Лицата от Украйна срещат трудности и при закупуването на някои лекарства, особено на такива, които не се покриват (изцяло или частично) от Националната здравноосигурителна каса.</p>
<p>Методология (за проучвания/анкети посочете размера и метода на определяне на извадката)</p>	<p>Докладът е изготвен от 30 експерти, работещи в различни области на закрилата на детето, предимно от гражданския сектор. Преди да бъде публикуван, докладът е прегледан от седем експерти от академичните среди, правозащитни органи, национални и международни организации.</p>
<p>Източник</p>	<p>Национална мрежа за децата (2023), Бележник 2023: Какъв е средният успех на държавата в грижата за децата?, 31 май 2023 г.</p>

Приложение 2 - Обещаващи практики

Таблица 8 – Обещаваща практика # 1

Обещаващи програми/практики, насочени към осигуряване на закрила и подкрепа на деца, бягащи от войната в Украйна	
Име/заглавие	Мисия Украйна
Изпълняваща организация (държавен орган, НПО или др.)	Фондация „За Нашите Деца“
Източник на финансиране	Групово финансиране и дарения
Препратка към източник на български и на английски език (вкл. URL, ако има)	Фондация „За Нашите Деца“ (2022), За програмата
Начална/крайна дата или текущо	Март 2022 г. – текуща
Основна целева група	Уязвими деца и техните семейства
Обхват (местен/регионален/национален)	Местен – София и Пловдив
Цели и резултати	Започнала като хуманитарна кампания за бързо реагиране, инициативата се превърна в постоянна програма. Тя има за цел да осигури дневни грижи за деца на възраст до 7 години и деца с увреждания на възраст до 10 години, както и психологическа подкрепа, ориентиране, застъпничество и взаимопомощ на семействата на тези деца. Програмата обхваща и хуманитарна и материална помощ, ако е необходимо. През 2022 г. кампанията е подкрепила 808 деца и семейства, 205 семейства са получили хуманитарна помощ, 166 деца и възрастни са получили подкрепа за назначаване на общопрактикуващ лекар, 110 деца са участвали в групови дейности, 42 деца са били записани в български ясли, детски градини или училища, а 12

	възрастни украинци са били наети на работа в центровете. ¹⁷⁷
Кратко описание (макс. 1000 символа)	<p>В рамките на два комплекса за ранно детско развитие, разположени в София и Пловдив, фондацията предлага:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ориентиране сред институциите и застъпничество за достъп до здравни и образователни услуги за децата. Специалистите на фондацията съдействат за записването на деца и възрастни при общопрактикуващ лекар, както и за записването на деца в детски градини, ясли и училища. Някои от семействата получават и подкрепа за намиране на работа. • Материална и хуманитарна помощ в зависимост от нуждите на семействата и техните деца (храна, санитарни или образователни комплекти). • Емоционална и психологическа подкрепа: групи за подкрепа, ръководени от психолог, и групи за взаимопомощ, по време на които семействата обменят информация и общуват свободно помежду си. Културни медиатори помагат на украинските семейства да преодолеят културните и езиковите различия, като осигуряват превод и необходимата помощ. • Подкрепа за деца с проблеми в развитието, рехабилитация или почасови грижи. • Групови форми на подкрепа чрез игри, изкуство и разговори. Организацията също така насърчава комуникацията между социалните и хуманитарните работници и семействата с деца, като им предоставя телефони и таблети с предплатен достъп до интернет. • Програмата също така осигурява заетост на 12 възрастни, разселени от Украйна, като повишава квалификацията им, предлагайки им допълнителни обучения.
Подчертайте ключовите елементи на програмата/практиката, които я правят	Програмата предлага практическа, гъвкава и целенасочена подкрепа на семейства с малки деца и деца с увреждания, която е насочена както към самите деца, така и към техните родители.

¹⁷⁷ Фондация „За Нашите Деца“ (2023), [Годишен доклад 2022](#), май 2023 г.

обещаваща (устойчивост, измеримо въздействие и т.н.) (максимум 500 символа)	Нейното въздействие се измерва чрез броя на семействата и децата, които се възползват от предоставяните дейности.
Мониторинг и оценка и отговорните органи	Организацията изпълнител публикува годишни доклади за дейността си, в които се изброяват всички извършени дейности и резултатите от тях.

Таблица 9 – Обещаваща практика # 2

Обещаващи програми/практики, насочени към осигуряване на закрила и подкрепа на деца, бягащи от войната в Украйна	
Име/заглавие	Образователен център за деца
Изпълняваща организация (държавен орган, НПО или др.)	Ситуационен център „Отворени врати“
Източник на финансиране	Групово финансиране и дарения
Препратка към източник на български и на английски език (вкл. URL, ако има)	Ситуационен център „Отворени врати“
Начална/крайна дата или текущо	Февруари 2023 – текущ
Основна целева група	Деца на възраст между 5 и 17 години
Обхват (местен/регионален/национален)	Местен – София
Цели и резултати	Ситуационният център „Отворени врати“ има за цел да предоставя разнообразна подкрепа на новопристигналите лица от Украйна, включително на деца. Дейностите включват образователна и психологическа подкрепа, консултации при кризисни ситуации и културни събития с участието на украински творци.
Кратко описание (макс. 1000 символа)	Центърът предлага целодневна образователна програма по украинската система за деца от първи до единадесети клас. Учениците се обучават в домашен режим, но учат в класни стаи, с учители от Украйна, по украинска учебна програма, а

	<p>завършеното образование се признава от украинските образователни власти. Учителите, работещи в центъра, са от Украйна. Центърът е отворен и за деца на възраст 5-6 години, които посещават занятията в полудневна форма. В следобедните часове те посещават езикови курсове (английски, български), занимания по изкуство, музика и др. в зависимост от графика на дейностите. През летните месеци центърът предлага неформално образование и различни образователни дейности за деца на възраст от 5 до 17 години. Капацитетът на центъра е 200 деца. Към началото на учебната 2022/2023 г. центърът се посещава от около 100 деца.¹⁷⁸</p>
<p>Подчертайте ключовите елементи на програмата/практиката, които я правят обещаваща (устойчивост, измеримо въздействие и т.н.) (максимум 500 символа)</p>	<p>Практиката включва доброволното участие на украинската диаспора в България, новопристигналите лица (деца и възрастни) и местната общност. Нейното въздействие е измеримо чрез показатели като брой деца, записани/завършили украинската образователна система, техните постижения, брой родители, които могат да работят, докато децата им са на училище, и др.</p>
<p>Мониторинг и оценка и отговорните органи</p>	<p>N/A</p>

¹⁷⁸ Плачкова, М. (2022) [‘Около 100 украински деца започнаха училище в украинския образователен хъб в София’](#), *Българска национална телевизия*, 23 септември 2022 г.